

DARÜLFÜNUN FÜNUN (FEN) FAKÜLTESİ MECMUASI (1916-1933)

Feza Günergun

Ondokuzuncu yüzyılın ortasına doğru Osmanlı toplumuna giren süreli yayıncılık, II. Meşrutiyet'in getirdiği serbetlik havası içinde hız kazanmış ve değişik konularda (siyasi, ticari, edebi, ilmi, mesleki vs.) çok sayıda dergi yayın hayatına girmiştir⁽¹⁾.

Türkiye'de ilk ilmi ve mesleki dergiler, ondokuzuncu yüzyılın ortasından itibaren yayınlanmaya başlamıştır. Bu dergilerin bazıları, şahısların gayretiyle yayınlandığı gibi, ilmi ve mesleki cemiyetler ve bazı devlet müesseseleri de kendi konularıyla ilgili dergilerin yayınlanmasına öncülük etmişlerdir. Osmanlı toplumunda ondokuzuncu yüzyılın ortasından itibaren görülen cemiyetleşme hareketi, ilmi ve mesleki süreli yayın geleneğini başlatmada bir ölçüde tesirli olmuştur. Bu cemiyetler, Batı cemiyetleri örneğindeki gibi birer mecmua çıkarma yolunda gayret göstermişlerdir.

Hekimbaşı Abdülhak Molla'nın teşebbüsleriyle yayınına başlayan, daha sonra Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane Nazırlığı tarafından yayını sürdürülen ve ilk sayısı Ekim 1849 yılında çıkan *Vakayi-i Tıbbiye*, tıp alanında yayınlanmış ilk dergiler ünvanını taşıdığı gibi, muhtemelen Türkiye'de yayınlanan ilk Türkçe bilim dergisidir⁽²⁾. Bu derginin Fransızcası olduğu ileri sürülen *Gazette Médicale de Constantinople* (1849)'un ise Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane'deki ve İstanbul'daki hastahanelerde çalışan yabancı hekimlerin gayretleriyle yayınlanmış olup, 1850 yılı Temmuz ayından itibaren Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane Matbaasında başılmıştır⁽³⁾.

Cemiyetler tarafından yayınlanan ilk ilmi ve mesleki dergiler arasında Société Impériale de Médecine (Cemiyet-i Tıbbiye-i Şahane)'nin yayın organı *Gazette Médicale d'Orient* (1857); Cemiyet-i İlmiye-i Osmaniye'nin yayınladığı *Mecmua-i Fünun* (1862-67); Cemiyet-i İlmiye'nin çıkardığı *Mecmua-i Ulum* (1879-80); Société de Pharmacie de Constantinople (Cemiyet-i Eczacıyan der Asitane-i Aliyye)'nin yayın organı *Journal de la Société de Constantinople* (1879-80) sayılabilir⁽⁴⁾.

Cemiyetlerin yayınladıkları dışında, şahıslar tarafından çıkarılmış olan ilmi ve mesleki dergiler de mevcuttur. Değişik mesleklerde bunlara örnek olarak eczacılıkta *Revue Médico Pharmaceutique* (1888-1914) ve *Genç Kimyager* (1913), mühendislikte *Revue Technique d'Orient* (1910) ve *Génie Civil Ottoman* (1911), ziraatte *Ziraat Gazetesi* (1325/1909) sayılabilir.

Diğer taraftan devletin bazı eğitim ve askeri müesseselerinin de ilmi özellik taşıyan mecmua yayınlamış oldukları görülür. Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye-i Şahane tarafından yayınlanan *Vakayi-i Tıbbiye* (1879), Harbiye Nezareti Sıhhiye Dairesi'nin yayınladığı *Ceride-i Tıbbiye-i Askeriye* (1871), *Orman Mekteb-i Alisi Mecmuası* (1333-1926) bunlar arasında zikredilebilir.

Tanzimat döneminde, Batı etkisiyle ve halkın eğitimi meselesi içinde doğan ve Osmanlı'nın o dönem kendine has uslubu içinde gelişen yeni yüksek öğretim müessesesi Darülfünun, birkaç başarısız teşebbüsten (1863, 1870, 1876) sonra, nihayet 1900 yılında İstanbul Üniversitesi'nin temelini oluşturan "Darülfünun-i Şahane"nin kurulmasıyla başarıya ulaşmıştır⁽⁵⁾. İlk üç teşebbüste, ders kitabı yayınlama çalışmaları yürütülmüş olmasına rağmen, ilmi mecmua yayınlamak gibi bir hedefinin bulunmadığı anlaşılmaktadır. 1900'de kurulan Darülfünun-i Şahane'nin ilk yıllarında da böyle bir çalışma yoktur. 1912 (1329) İstanbul Darülfünunu Talimatnamesi'nde de mecmua yayınlamasıyla ilgili bir madde bulunmamaktadır.

Birinci Dünya Savaşı'nın ilk yıllarında, Maarif Nazırı Şükrü Bey zamanında Darülfünun ile ilgili ıslahat çalışmaları yapılmış ve Darülfünun'a 20 Alman öğretim elemanı getirilmiş ve bunlar 1915-16 ders yılından itibaren göreve başlamışlardır⁽⁶⁾. Bilim ve eğitim müessesesi olarak Darülfünun'un ilmi mecmua yayınlaması fikrinin de, bu ıslahat çalışmaları çerçevesinde doğduğunu tahmin ediyoruz. Böylece 1332 (1916) yılı başında Darülfünun'un dört fakültesi (Edebiyat, Fünun/Fen, Hukuk ve Tıp), 1332/1916 yılında kendi fakültelerinin adını taşıyan mecmuaları yayınlamaya başlamışlardır⁽⁷⁾.

Darülfünun'un mecmua yayınlamaya başlaması ve bu mecmuanın gayesi ile ilgili olarak, *Darülfünun Hukuk Fakültesi Mecmuası*'nın ilk sayısında (Mart 1916), Maarif-i Umumiye Nezareti'nin "değerli bir yeni himmet ile "Darülfünun resail-i mevkutesi"ni tesis ederken münhasıran ilmi bir gaye takib ettiğini ve bu mecmuanın yüksek tahsil görmüş ve görmekte olanların istifadesine hizmet etmesinin arzu edildiğini" bildirdiği kaydedilmiştir⁽⁸⁾.

Bu makalede, *Darülfünun Fünun Fakültesi Mecmuası*'nın ilk sayısının yayınlandığı 1916 yılından 1933 Üniversite reformuna kadar olan dönem içinde, Fünun (Fen) Fakültesi tarafından değişik isimlerle çıkarılan mecmua incelenecektir. 1916 yılında *Darülfünun Fünun Fakültesi Mecmuası* adı ile yayına başlayan mecmua, 1924'te *Darülfünun Fen Fakültesi Mecmuası* adını almıştır. Harf inkilabını takiben 1929'dan sonra *İstanbul Darülfünunu Fen Fakültesi Mecmuası* adı ile yayınına devam etmiştir. 1933'te İstanbul Üniversitesi'nin kurulmasıyla, mecmuaya *İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Mecmuası* adı verilmiştir.

Darülfünun Fünun Fakültesi Mecmuası (Mart 1916-Ağustos 1917)

Fünun Fakültesi, 1916 yılı Nisan ayından itibaren *Darülfünun Fünun Fakültesi Mecmuası* adı altında bir mecmuanın yayınına başlamıştır. İki ayda bir yayınlanan ve Matbaa-i Amire'de taşbasması olarak basılan bu mecmua, iki kısımdan yani "Tabiiyat Kısmı" ve "Riyaziyat Kısmı"ndan meydana gelmektedir.

İlk sayının "Tabiiyat Kısmı"nın kapağında, mecmuada Tecrübi Fizik, Kimya, Hayvanat, Nebat, İlm ül-Arz, Fizyoloji, Hıfz el-Sıhha konularının ele alınacağı bildirilmektedir. Bu kısmın "Heyet-i Tahririye"sinde, Meclis-i Müderrisin Reisi ve Tecrübi Fizik müderrisi Said Bey, Fizyoloji müderrisi Kemal Cenab Bey, Kimya-yı Sınai müderrisi Fester Bey, İlm-i Hayvanat müderrisi Zarnick Bey ve kâtip olarak Kimya-yı Sınai müderris muavini Suzi Bey bulunmaktadır.

Darülfünun Fünun Fakültesi Mecmuası'nın ikinci kısmının dış kapağında "Riyaziyat Şubesi" ibaresi kayıtlı olup, bu kısımda Nazariyat-ı Riyaziye, Fizik-i Riyazi, Mihanik- Riyazi, Heyet, Riyaziyat-ı Hususiye konularının ele alındığı kaydedilmiştir. Riyaziyat kısmının "Heyet-i Tahririye"sinde ise Darülfünun Müdür-i Umumisi, Fizik-i Riyazi Müderrisi Salih Zeki Bey, Mihanik-i Riyazi müderrisi Salim Bey, Tahlil-i Riyazi müderrisi Burhaneddin Bey, İlm-i Heyet müderrisi Fatin Efendi ve kâtip olarak Umumi Fizik muallimi ve Tecrübi Fizik müderris muavini Tevfik Bey görev almışlardır.

Darülfünun Fünun Fakültesi Mecmuası 1917 yılına kadar yayını sürdürmüş, mecmuanın "Tabiiyat Kısmı"nın son sayısı Mart 1917'de, "Riyaziyat kısmı"nın son sayısı Ağustos 1917'de yayınlanmıştır. 1916-17 yıllarında 6'sı Tabiiyat, 6'sı Riyaziyat olmak üzere toplam 12 sayı yayınlamıştır. Mecmua, müterake devrinde zaruri tatil devresine girmiş ve Eylül 1340 (1924)'ten sonra *Darülfünun Fen Fakültesi Mecmuası* adı ile yayınına devam etmiştir.

Darülfünun Fünun Fakültesi Mecmuası'nın Tabiiyat ve Riyaziyat kısımları her zaman aynı aylarda neşredilmemiştir. Bu mecmuanın Mart 1916 - Ağustos 1917 tarihleri arasında değişik konularda yayınlanan 116 makalenin açıklama listesi makalemizin sonunda (Ek.1) verilmiştir.

Bu liste incelendiğinde Tabiiyat kısmında yayınlanan makaleler, makale sayısı en yüksek olan konudan başlayarak, konulara ve yazarlara göre aşağıdaki şekilde gruplandırılabilir:

Kimya (22 yazı): Ömer Şevket (7), Suzi Osman (5), Dr. Gustav Fester (4), Fazlı Faik (4), Arndt (1), Dr.Kurt Hoesch (1),

Botanik (6 yazı): Mehmed Niyazi (4), Dr.Leick (2)

Tecrübi Fizik (5 yazı): Tefvik (3), Burhaneddin (1), Fatin Efendi (1)

Zooloji (5 yazı): Mehmed Süreyya (2), Dr. Boris Zarnick (1), Ali Nadir (1), Dr. Şivn (1)

Jeoloji (2 yazı): Dr. Walter Penck (2)

Değişik konular (Hıfzısıhha, Biyoloji, Fizyoloji) (7 yazı): Osman Şerefeddin (4), Osman Nuri (2), Dr. Kemal Cenap (1)

Tabiiyat bölümünde yayınlanan toplam 47 yazının yarısına yakını (22 yazı) kimya konusunda olması, Fünun Fakültesi'nde kimyanın, botanik, zooloji ve jeoloji yanındaki ağırlığını meydana çıkarmaktadır. Bu durum, kimyada öğretim kadrosunun diğer dallara nazaran kalabalık olmasına bağlanabilir. Zooloji, Jeoloji ve Botanikte birer alman hoca varken, kimyada üç Alman öğretim üyesi (F.Arndt, K.Hoesch, G.Fester) ve yanında üç Türk kimyager (Fazlı Faik Yegül, Suzi, Ömer Şevket Öncel) görev yapmaktadır.

Makalelerin kaynakları konusunda bir değerlendirme yapmak gerekirse, 47 makalenin, altısı [7, 16, 22, 37, 38 ve 40] araştırma ürünü olup, diğerleri Batı kaynaklarından, Batı bilimindeki yeni gelişmeleri, teorileri, metodları tanıtan ve açıklayan yazılardır. (*)

Araştırma ürünü olan altı makalenin üçü [7, 16, 40] Kimyager Ömer Şevket [Öncel] aittir⁽⁹⁾. Bu üç makale de, Ömer Şevket'in 1909-1913 yılları arasında Berlin'de "Hayvanat Fizyolojisi Darülmesaii Kimya Laboratuvarı"nda (Tierph-

(*) Makalemizde köşeli parantez [ ] içinde verilen numaralar, Ek 1 ve Ek 2'deki makalelerin numaralarıdır.

ysiologisches Institut, Königlichche Landwirtschaftlichen Hochschule) çalıştığı senelerde yapmış olduğu ve daha önce *Biochemische Zeitschrift*'te yayınlanmış olan makalelerinin Türkçeleridir. Dolayısıyla, bunları Fünun Fakültesi'nde yapılmış araştırmalar olarak kabul etmemek gerekir.

Araştırma ürünü diğer ikisi makale [22, 37] İlm ül-Arz Müderrisi Dr. Walter Penck'e aittir. Penck, bu makalelerinin birinde, Keşişdağı (Bursa) üzerinde, diğerinde ise Gelibolu yarımadası üzerinde yaptığı jeolojik incelemenin neticelerini vermektedir.

Sonuncu makale ise, Kimya-yı sinai müderrisi Dr. Gustav Fester'in Türkiye'de sanayinin gelecekteki gelişmesini konu alan orijinal makalesidir [38].

Darülfünun Fünun Fakültesi Mecmuası'nın "Riyaziyat Kısmı"nda 72 yazı yer almakta olup, bunların 3'ü astronomi, kalan 69'u matematikle ilgilidir. Fizikle ilgili dört yazı, sadece problem çözümü olduğundan, değerlendirmede matematik yazıları arasına alınmıştır. "Riyaziyat Kısmı"na Hüsnü Hamid 11 adet; Mehmed Nadir, Mustafa Salim, Misbah 8'er; Hasan Fehmi 7; Salih Zeki, Halid 5'er; Tevfik 4; Ali Allahyar, Şükrü 3'er; Ali Hikmet, Mehmet Muhtar 1'er yazı ile katılmışlardır. Problem soruları ve alıştırmalar niteliğinde 5 yazının hazırlanmış olduğunu kaydedilmemiştir. Dikkat çekici bir husus da, yazarlar arasında Darülfünun müderris ve muallimleri yanında Mühendis Mektebi'nden bir muallim (Misbah) ve Sultani matematik öğretmeni iki kişinin (Halid, Hasan Fehmi) bulunmasıdır.

Fatin Efendi'nin astronomi konusundaki üç makalesinden ikisi tarih boyunca kullanılan takvimleri tanıtmakta, üçüncüsü ise güneş tutulmasını hesaplamak için geliştirilen bir metodu açıklamaktadır. Matematik konusundaki yazılara gelince, bunlar genellikle cebir, analitik geometri, integral ve diferansiyel hesap, sonsuz küçükler hesabı, trigonometri gibi konularda problem çözümleridir. Matematikle ilgili yazıların büyük kısmının orijinal veya aktarma olduğuna karar vermek, diğer konularda olduğu gibi kolay ve her zaman mümkün olmamıştır. Zira bu yazıların büyük kısmı, verilen bir problemin çözümü olup, çözümün yazara ait olup olmadığı genellikle kaydedilmemiştir. Bununla beraber Salih Zeki'nin sonsuz kavramı [48], "contingence" kelimesinin anlamı [51], dizilerde terim sıralaması [63], maddenin kütlesi [79,92] ile ilgili makaleleri, bu konularda Avrupa'lı matematikçilerin görüşlerini aktarmakla birlikte, Salih Zeki'nin düşüncelerini de ihtiva etmeleri bakımından orijinal sayılırlar.

Darülfünun Fen Fakültesi Mecmuası (1924-1929) ve İstanbul Darülfünunu Fen Fakültesi Mecmuası (1929-1933)

1340/1924 yılı sonunda, *Darülfünun Fünun Fakültesi Mecmuası* yaklaşık yedi sene aradan sonra, *Darülfünun Fen Fakültesi Mecmuası* adı ile yayınına tekrar başlamıştır. 1340/1924 yılında yayınlanan ilk sayı "Sene 2, Sayı 1" olarak numaralandırılmış olduğuna göre, yeni mecmua eskisinin devamı olarak düşünülmüştür. Mecmuanın kapağında veya içinde, redaksiyon heyetiyle ilgili herhangi bir bilgi yoktur. Ancak kapağında "Riyaziyat, Fizik, Kimya, Tabiiyat ve Ulum-i Tatbikiye" ibaresi bulunmaktadır. 1916'da olduğu gibi mecmua iki kısım (Tabiiyat ve Riyaziyat) halinde neşredilmeyip, bütün konular tek nüsha içinde toplanmış ve üç ayda bir yayınlanmıştır.

Mecmuanın yayını bir talimatnameye göre yapılmıştır⁽¹⁰⁾. Sekiz maddelik bu talimatnameye göre mecmuanın iki kısımdan (orijinal makaleler kısmı; tercümeleler, kontrandüler, tahlillerin yer aldığı kısım) olarak öngörülmüştür. Orijinal kısımda makaleler Fransızca da yayınlanabilir. Talimatnamenin üçüncü maddesinde bir makalenin mecmuaya alınabilmesi için, makale sahibinin mensup olduğu enstitünün müderris ve muallimlerinin muvaffakati istenmektedir. Ayrıca, Fakülte müderris ve muallimlerinden her biri, müteakip üç sene içinde orijinal bir makale yayınlamaya mecbur tutulmaktadır.

Darülfünun Fen Fakültesi Mecmuası 1929 yılına kadar kesintisiz olarak toplam 27 sayı yayınlanmıştır. 1928 yılı Haziran-Temmuz-Ağustos sayısının (Sene 5, Sayı 4) içi Arap harfleriyle, dış kapağı Latin harfleriyle yayınlanmıştır. Eylül-Ekim-Kasım 1929 sayısının (Sene 6, Sayı 1) tamamı Latin harfleriyle neşredilmiş olup, mecmuanın adı *İstanbul Darülfünunu Fen Fakültesi Mecmuası* olarak değiştirilmiştir. Mecmua bu başlığı ile 1933 yılına kadar yayınına sürdürmüştür. Bu isimle çıkan son sayısı Birinci Kanun 1933 (Aralık 1933) tarihlidir.

1929 yılında yapılan isim değişikliğine rağmen her iki mecmua bütünlük arz etmektedir. Bu sebeple, her ikisi içinde 1924-33 yılları arasında yayınlanan makaleleri beraberce değerlendirmek daha doğru olacaktır.

1924-33 yılları arasındaki yaklaşık on sene içinde 96 makale yayınlanmıştır. Bu yazıların açıklamalı listesi makalemizin sonunda (Ek. 2) sunulmuştur. Neşredilen makalelerin konulara ve yazarlara göre dağılımı aşağıda verilmiştir. Döküm, makale sayısı en yüksek konudan başlanarak yapılmıştır:

Fizik (28 yazı): Tefvik (17), Hüsnü Hamid (5), Fahir E. [Yeniçay] (4), Cau (1), Ali Hikmet (1)

Matematik (19 yazı): Hüsnü Hamid (12), Mehmet Nadir (4); Ali Yar (11), Ali Hikmet (1)

Kimya (18 yazı): Ömer Şevket (10), Ligor Bey (3), Cevat Mazhar (1), Hikmet Kemal (1), Faillebin (1), Ligor & Faillebin (1), Faillebin & C.Mazhar & Ligor & İlhami (1)

Zooloji (12 yazı): Hovasse (6), Ali Vehbi (6)

Jeoloji (10 yazı): Ahmed Müştak (3), Ahmed Malik (2), Chaput (2), Hamit Nafiz (1), Nagalhard (1), Hovasse (1)

Astronomi (1 yazı): Fatin (1)

Botanik (1 yazı): Esad Şerefeddin (1)

Değişik konularda (7): Biyografi (1), Yayın Tanıtma (6)

Bu dönem için araştırma makalelerinin durumuna bakıldığında, Fizikte, toplam 28 makalenin 4'ü orijinaldir. Bunların bir tanesi Umumi Fizik Müderrisi Tevfik Bey'in kırılma ve yansıma kanunlarıyla ilgili makalesi [159]; diğer iki makale, Fahir E. [Yeniçay]'ın Sorbonne Üniversitesi Fizikokimya ve Radyoakti-vite Laboratuvarı'nda hazırladığı ve 1930 yılında savunduğu doktora tezidir [194, 196]. Dördüncü araştırma makalesi ise Fizik Enstitüsü'nden Prof. Cau'nun ince demir tabakalarında magnet-optik hadiseleri incelediği makaledir [205].

Matematikte Mehmed Nadir'in [132] ve Hüsnü Hamid'in [145], Paris'te yayınlanan *Intermédiaire des Mathématiciens* adlı dergide yayınladıkları çözümler orijinal makalelerdir. Ancak, problem çözümü veren diğer birkaç makalenin orijinal olup olmadıklarını tesbit etmek zordur. Her ne kadar 1924-33 döneminde problem çözümleri veren veya belirli bir matematik meselesini inceleyen makaleler var ise de [132, 133, 145, 176, 198, 202], matematik tarihi ve felsefesi, Avrupa'lı matematikçilerin teorileri veya matematiğin dallarını tanıtan yazılar sayıca daha fazladır. Bunlar arasında, Polonyalı Filozof Wronski'nin (Joseph Maria Hoene, 1776-1853) dördüncü derecenin üzerindeki denklemlerin çözünü için teklif ettiği "teleolojik" çözüm yolunu ve onun matematik felsefesini tanıtan makaleler önemli yer tutar [122, 134, 142, 144, 162]. Mehmed Nadir, Ali Yar ve Hüsnü Hamid, Wronski'nin çözümünü makaleler yayınlarak incelemişler ve bu suretle mecmuada bir tartışma ortamı yaratmışlardır. Ayrıca Ali Allahyar'ın Jules Tannery'den yaptığı [137] ve Hüsnü Hamid'in tercüme makalesi [151] yine matematik felsefesiyle ilgilidir.

Matematik tarihini konu alan iki makale de Hüsnü Hamid'e aittir. İlk makalede [158] eski Yunan'dan ondokuzuncu yüzyıla kadar matematiğin geliş-

mesi ele alınmış, bilhassa ondokuzuncu yüzyıl Avrupa'lı matematikçilerin çalışmaları tanıtılmıştır. İkinci makalede [170], matematiğin Türkiye'deki gelişmesi ele alınmış ve belli başlı Türk matematikçileri (Kadızade, Ali Kuşçu, Mirim Çelebi, Takıyüddin, Kalfazade, Gelenbevi İsmail Efendi, İshak Efendi, Tevfik Paşa, Salih Zeki) ve katkıları verilmiştir.

Diğer taraftan Newton ve Leibniz'in kalkülüs hesabıyla ilgili çalışmalarını, Planude adındaki bir matematikçinin meşhur meselelerini tanıtan yazılar vardır. Kimya'ya gelince, 18 makalenin 13'ü araştırma makalesidir. Ömer Şevket [Öncel]'a ait bir dizi araştırma makalesinde genellikle kolay ve hızlı netice alınabilecek yeni alkalimetrik metodlar sunulmuştur [123, 129, 131, 136, 186 ve 186T'ler]. Ö. Şevket'in altı makalesi de *Biochemische Zeitschrift*'te yayınlanmıştır.

Diğer taraftan, Kimya Enstitüsü hocalarından Ligor Bey ile 1926'da Fen Fakültesi'ne gelen Fransız Kimyager Faillebin'in Rezorsinin metal katyonları varlığında amonyakla reaksiyonu üzerinde yaptıkları araştırmaların neticelerini veren bir dizi makale mevcuttur [181, 188, 189, 199]. Bunlardan birincisi *Comptes Rendus de l'Académie des Sciences*'da diğer üçü *Bulletin de la Société Chimique de France*'da yayınlanmıştır. Bir başka araştırma makalesi, Ligor Bey, Faillebin, Cevat Mazhar ve İlhami [Cıvaoğlu] adları ile yayınlanan ve Yalova kaplıca sularının analiz sonuçlarının verildiği makaledir [191].

Kimyada bir diğer araştırma makalesi, Darülfünun Kimya zümresi mezunlarından Hikmet Kemal Efendi'nin izopropil alkolün insan üzerindeki tesirini belirlemek gayesiyle Berlin'de yaptığı araştırmadır [154]. Berlin'deki bu araştırma dışında, yukarıdaki çalışmalar Darülfünun Fen Fakültesi kimya laboratuvarlarında yapılmıştır.

Zoooloji sahasında yayınlanmış 12 makalenin 7'sinin araştırma makalesi olduğu anlaşılmaktadır. Bu yedi makalenin dört tanesi 1926 yılında Hayvanat Enstitüsü'ne getirtilen Raymond Hovasse'a aittir. Hovasse'ın makaleleri Güney Marmara Bölgesi'nin faunası [178], fındık ve çam ağaçları üzerindeki böcekler [185,192] hakkında olup, son makalesinde müdürlüğünü yaptığı Baltalimanı Hayvanat İstasyonu'nunda yapılan çalışmaları tanıtmaktadır [201].

Zoooloji sahasında araştırma makalelerin geri kalan üçü Hayvanat Müderisi Ali Vehbi Bey'e aittir. Bu makalelerde, Ali Vehbi Bey, 1928 senesinde İzmit-Bilecik-Bursa civarının faunasını incelemiş [171], Toros dağlarından geti-

rilen keklıklar üzerinde gözlemler yapmış [177] ve Toros Dağlarında yaşayan bir geyiğin yaşayışını incelemiştir [200].

Jeoloji sahasında yazılmış 10 makalenin 8'i araştırma ürünüdür. 1925'te A. Müştak, Anadolu Kargı nahiyesinin (Çorum) orografik, hidrografik ve jeolojik incelenmesini [130], 1927'de Hovasse, Yarım Burgaz mağarasının (Küçükçekmece-İstanbul) yapısını ve biyolojik çevresini [155], 1930'da Nagalhard Güney Kardeniz bölgesinden toplanmış bitki fosil örneklerini [182], Hamit Nafiz Of-Sürmene (Trabzon) mıntıkasında meydana gelen heyelan ve selleri [183], 1931'de Ahmet Malik [Sayar] Sürmene-Of mıntıkasının jeolojik teşekkülünü [184], Chaput, İstanbul civarındaki neogen arazinin yapısını [190] ve Ankara mıntıkasının jeolojik durumunu [195], 1933'te Ahmet Malik [Sayar], Küçükçekmece (İstanbul) fosil omurgalı hayvanlarını inceleyerek [208] orijinal makaleler hazırlamışlardır.

Zoolojide olduğu gibi jeolojideki makaleler, Türkiye'nin faunası ve jeolojik yapısını incelemek gayesiyle Darülfünun Fen Fakültesi öğretim üyelerinin İstanbul civarına ve Anadolu'ya yaptıkları gezilerin neticeleridir.

* * *

1933 Üniversite reformu ile yayınına tekrar ara veren mecmua, reformdan üç sene sonra, yeniden yayınlamaya başlamıştır. *İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Mecmuası -Yeni Seri (Revue de La Faculté des Sciences de l'Université d'Istanbul - Nouvelle Série)* adını alan mecmuanın ilk sayısı 1936 yılında çıkmıştır.

Darülfünun'da yapılması düşünülen reform hakkında görüşleri alınmak üzere 1931 yılında hükümet tarafından Türkiye'ye davet edilen Profesör Albert Malche, 29 Mayıs 1932 tarihli raporunda Darülfünun mecmuası meselesini de ele almıştır⁽¹¹⁾. Malche, raporunda, birbirlerine pek yakın konularda yayınlanan mecmuaların bolluğu karşısında hayret düştüğünü belirterek "hemen her fakültenin değil, fakat birçok enstitülerin, hastahanelerin, birçok profesörlerin ve birçok liselerin kendilerine mahsus mecmuaları olduğunu ancak bunların geniş bir okuyucu sahasına sahip olmadıklarını kaydetmektedir. Bununla beraber, mecmuaların ilmi seviyesinden bahsetmemektedir. Darülfünun bünyesinde çıkan çeşitli

mecmuaların yerine tek bir Türk Darülfünunu mecmuasının yayınlanmasını teklif etmektedir. Her ay 60 sahife olarak yayınlanacak bu mecmua, "umumi kültür, fünun ve tatbikat, edebiyat, sanat, tarih, ulum-i ahlakiye, ictimaiye ve iktisadiye, şüun ve saire kısımları" ihtiva edecektir. Türkiye'nin bütün münevver tabakasına hitab etmesi düşünülen mecmuanın, münavebeli olarak bir ay fen, diğer ay edebiyat sayısı çıkacaktır.

Az okuyucu bulunduğunu, matematik müderrislerinden Mehmet Nadir de [122] numaralı makalesinde kaydetmektedir. Ayrıca, burada onun Darülfünun'un ilmi yönünü tenkid edenlerin Darülfünun'da neler yapıldığını, ne ile uğraşıldığını bilmemeleri ve anlamamalarından kaynaklandığına işaret eden sözlerini aktarmak istiyoruz:

"Eserlerimizi kaç kişi okuyor, kaç kişi anlıyor? Birkaç meslekdaşlarımızdan başkası için bizim yazdıklarımız, rumuzlarımız, kargacık burgacık, adeta hiyeroglif hututundan başka nedir? Bizler yani riyaziyatla meşgul olanlar susarsak bizi kimse anlamaz da, tanımaz da. Bu ise doğru değildir. Hem, bunun mazaratı yalnız şahsi değil umumdur de. Evet, çok kere kulağımıza çalınıyor. Bizim Darülfünun'dan bir mecliste bahis geçse "Adam sen de! burada ilim fen adamı yok ki!"den başlayarak bu yöne palangamıza asılıyorlar! Bunların da hakkı var. Çünkü bizim meslekdaşlarımız güya ciddiyeti muhafaza için sükuti olmayı iltizam ediyorlar. Lakin bunun çok mazaratları vardır. İşte ben bu fikirde olduğum için kendi mesleğim dahilinde bir mübahesede bulunmak istiyorum..."

Sonuç, olarak 1916-1933 yılları arasında *Darülfünun Fünun Fakültesi Mecmuası*, *Darülfünun Fen Fakültesi Mecmuası* ve *İstanbul Darülfünunu Fen Fakültesi Mecmuası* adları ile yayınlanan mecmualarında toplam 212 makale yayımlandığı tesbit edilmiştir. 1916-17 döneminde iki yılda 116 makale yayınlanırken, 1924-33 arasındaki yaklaşık on yıllık dönemde bu sayı 96'dır. Yayınlanan makale sayısında yarıdan fazla bir azalma görülür. Makale sayısındaki bu azalmanın değişik sebepleri olabilir. Bunlar arasında, 1924'ten sonra Darülfünun'un öncelikle bir eğitim müessesesi olarak görülmesi ve bu yöndeki çalışmalara bilhassa ağırlık verilmesi sayılabilir.

1916-33 döneminde matematikte 85, kimyada 40, fizikte 33, zoolojide 17, jeolojide 12, botanikte 7, astronomide 4 makale yayınlanmıştır. Bu 212 makalenin senelere ve bilim dallarına göre dağılımını veren bir tablo hazırlanmış ve

makalemizin sonunda sunulmuştur. Makalelerin konulara göre dağılımının 1916-17 ve 1924-33 dönemleri için ayrı ayrı incelenmesiyle bazı sonuçlara varmak mümkündür.

Ekteki tabloda görüldüğü gibi, astronomi, ve botanik konusundaki makalelerin (10'dan az) genel toplam içinde ağırlığı yoktur. 1916-17 döneminde makale sayısı matematik ve kimya dallarında en yüksektir. Ancak, matematik ve kimya makale sayısı 1924-33 döneminde önemli bir düşüş göstermektedir. Buna karşılık 1924-33 döneminde fizik, zooloji ve jeoloji konularındaki makaleler sayıca artmıştır.

Araştırma açısından değerlendirildiğinde, orijinal makale sayısının en fazla kimya, zooloji ve jeoloji konularında olduğu görülür. Kimyada toplam 40 makalenin 17'si, zoolojide 17 makalenin 7'si, jeoloji'de 12 makalenin 10'u orijinaldir. Kimya konusundaki makalelerin bir kısmı Türkiye dışında hazırlanmış ise de, Darülfünun Fen Fakültesi'nde yapılan bazı analitik kimya ve organik kimya çalışmaları vardır. Zooloji ve jeoloji konusundaki orijinal çalışmaların hepsi Türkiye'nin faunasını ve değişik bölgelerinin jeolojik yapılarını inceleyen araştırmalardır. Matematik konusundaki çalışmaların hangilerinin orijinal olduğunu belirlemenin güçlüğüne daha önce belirtmiştir. Matematik konusundaki makaleler üzerinde ileride yapılacak detaylı araştırmaların, bu belirlemeye yardımcı olacağı muhakkaktır.

Netice olarak, Fünun (Fen) Fakültesi'nin mecmuaları, 1916- 1933 yılları arasında, Avrupa'daki fen ve matematik bilimlerindeki gelişmeleri Türk bilim adamlarına aktarmanın yanı sıra, sayıca çok olmasa da araştırma ürünü makaleler yayımlayarak araştırmayı teşvik etmiştir. İلمي meseleler üzerinde bilim adamları arasında tartışma ortamını sağlamış ve matematik ve fen bilimlerinde ilmi tartışma geleneğinin başlamasına öncülük etmiştir. Diğer fakülte dergileriyle beraber, üniversite bünyesinde ilmi süreli yayın geleneğinin başlamasına katkıda bulunmuştur. Mecmua ayrıca 1916-1933 yılları arasında Darülfünun Fen Fakültesi'nin öğretim kadrosunu, öğretim üyelerinin ilgi sahalarını, ve genel olarak faaliyetlerini tanıtmak bakımından İstanbul Üniversitesi'nin tarihi için de değerli bir kaynaktır.

Makalemizin sonundaki eklerde (Ek. 1 ve 2) her makale için genel ve kısa bir açıklama verilmeye çalışılmıştır. Bu makaleler üzerinde ileride yapılacak

Darülfünun Fünun (Fen) Fakültesi Mecmuas 'nda
1916-1933 yılları arasında yayımlanan makalelerin
bilim dallarına ve senelere göre dağılımı

	Astronomi	Matematik	Fizik	Kimya	Zooloji	Botanik	Jeoloji	Diğer	Toplam
Darülfünun Fünun Fakültesi Mecmuas									
1916	2	50	4	17	3	5	1	6	88
1917	1	16	1	5	2	1	1	1	28
Toplam I	3	66	5	22	5	6	2	7	116
Darülfünun Fen Fakültesi Mecmuas									
1924	1	1	3	3	1				9
1925		5	1	2			1		9
1926		3	2	1	1		1		8
1927		2	5	1	1		2		11
1928		2	5	1	2				10
İstanbul Darülfünunu Fen Fakültesi Mecmuas									
1929		2	5	3	4				14
1930							2		2
1931			3	6	2		3	2	16
1932		4	2	1	2			2	11
1933			2				1	3	6
Toplam II	1	18	28	18	12	1	10	7	96
Toplam I+II	4	85	33	40	17	7	12	14	212
Orjinal Makaleler	1	*	4	17	7		10		*

* Makalelerde verilen çözümlerin gerçekten yazara ait olup olmadığı her zaman bilinemediğinden, materyaldeki orjinal makale sayısını tam olarak tesbit etmek mümkün olmamıştır. Dolayısıyla, genel toplam içindeki orjinal makale sayısında burada kaydedilmemiştir.

daha ayrıntılı çalışmaların Darülfünun Fünun (Fen) Fakültesi'nin ilmi faaliyeti-
ninin daha doğru olarak tesbit edilmesine yardımcı olacağı muhakkaktır. Diğer
tarafтан, diğer fakülteler tarafından 1933 öncesi yayınlanmış olan mecmua-
lardaki makalelerin de incelenmesinin, Darülfünun'un ilmi seviyesi hakkında
ileri sürülen farklı görüşlere ışık tutacağı muhakkaktır.

DİPNOTLAR

- (1) *İstanbul Kütüphaneleri Arap Harfli Süreli Yayınlar Toplu Kataloğu*, (Haz. Hasan Duman), IRCICA Yay. İstanbul 1986; G.Groc & İ. Çağlar, *La Presse Française de Turquie de 1795 à Nos Jours, Histoire et Catalogue*, Editions ISIS, İstanbul 1985.
- (2) Gülten Dinç, Arap Harfleri İle Türkçe Basılmış Tıbbi Süreli Yayınlar üzerine bir İnceleme-II, *Tıp Tarihi Araştırmaları*, Sayı 5, İstanbul 1993, s. 96-131; Nimet Taşkıran, Belgelerle İlk Türk Tıp Dergisi: Vakayi-i Tıbbiye (1849), *Haseki Tıp Bülteni*, c.6, Sayı 2, s. 105-116, 1968; İlk Tıp Dergisi Vakayi-i Tıbbiye'nin Fransızca Nüshası Gazette Médicale de Constantinople mi?, *Haseki Tıp Bülteni*, c.7, Sayı 1, s. 1-12, 1969.
- (3) Nüshalarda mecmuanın yönetimi olduğu bildirilmekle birlikte yöneticilerin ismi verilmemektedir. Ancak mecmuaya abone olmak isteyenler için İstanbul'daki üç eczahane-ye Pharmacie İki-Kapoulu'da M.Kevork'a, Pharmacie Centrale'de Della Sudda ve Galata'da Eczacı M.Madella'ya başvurulmasının istenmesi, bunların mecmua ile yakından ilgili şa-hıslar olabileceğini düşündürmektedir.
- (4) Ekmeleddin İhsanoğlu (ed.), *Osmanlı İlimi ve Mesleki Cemiyetleri*, IRCICA İlim Tarihi Kaynaklar ve Araştırmalar Serisi Nr.3, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul 1987, 264 s.
- (5) Ekmeleddin İhsanoğlu, Darülfünun Tarihçesine Giriş İlk İki Teşebbüs, *Bulleten*, c.54, Ağustos 1990, Sayı 210, s.699-738 + 7 sayfa; Darülfünun Tarihçesine Giriş (II) Üçüncü Teşebbüs: Darülfünun-i Sultani, *Bulleten*, c.57, Nisan 1993, Sayı 218, s.201-239.
- (6) Sevtap İshakoğlu, "İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi (Fen Bilimleri Dalları) Tarihi", E.İhsanoğlu'nun danışmanlığında İ. Ü. Edebiyat Fakültesi Bilim Tarihi Bölümünde yapılmış yüksek lisans tezi, İstanbul 1993.
- (7) *Darülfünun İlahiyat Fakültesi Mecmuası* 1341(1925) yılında yayımına başlamıştır.
- (8) "Mecmuanın Mesleği", *Darülfünun Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Sene I, Sayı I, Mart 1332 (1916), s.3-4.
- (9) Ömer Şevket'in hayatı ve eserleri hakkında bkz. Emre Dölen, "Eczacılık Öğretiminde Analitik Kimya ve Prof. Ömer Şevket Öncel (1880-1950)", *III. Türk Tıp Tarihi Kongresi'nde* (20-22 Eylül 1993) sunulan basılmamış bildiri, 16 s.

- (10) "Fakülte Mecmuasının Suret-i Neşrine Dair Talimatname", (*İstanbul Darülfünunu*) *Fen Fakültesi, Tarihçe ve Talimatnameler - Müfredat Programları*, İstanbul Milli Matbaa 1927, s.37.
- (11) Kocatürk, Utkan,"Atatürk'ün Üniversite Reformu ile İlgili Notları", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, c.1, Sayı 1, Ankara 1984, s.36-95).

EK 1

DARÜLFÜNUN FÜNUN FAKÜLTESİ MECMUASI (1916-1917)

Tabiiyat Kısmı

Tecrübi Fizik, Kimya, Hayvanat, Nebatat,
İlm ül-Arz, Fizyoloji, Hıfz el-sıhha

Sene 1, Sayı 1, Nisan 1332 (1916)

[1] İlm-i Hayvanatta Son Cereyanlar 1-29

Doktor Boris Zarnick, Darülfünun-i Osmani İlm-i Hayvanat müderrisi
Yirminci asrın başında zooloji konusunda "Entwicklungs mechanik" görüşünün
ve "ilm-i hecire" (hücrebilim, sitoloji) ve "ilm-i tevarüs" (genetik, kalıtımbilim)
bilim dallarının önem kazandığına dikkat çekilerek, bu sahada Avrupa ve Ame-
rika'da çalışan bilim adamları, enstitüler, cemiyetler, mecmualar tanıtılmaktadır.
Diğer taraftan Alman zoolog Wilhelm Roux'nun kurucusu olduğu "Entwick-
lungs mechanik" (mihanikiyet-i teşekkül) teorisinin esasları açıklanmıştır. AK.

[2] Deniz Yosunlarının Azot ile Tagaddisi 30-35

Doktor Leick, Darülfünun-i Osmani Nebatat müderrisi
Avrupalı bilim adamlarının (Brandt, B. Yohannes) deniz suyunda azot miktarının
artışını açıklamaya çalışan görüşleri tanıtılmaktadır. AK.

[3] Hıfzısıhha-i Ensaf 36-40

Osman Şerefeddin, Sıhhiye Müdüriyet-i Umumisi Hıfzısıhha
mütehassısı

Bu makalede, ondokuzuncu asrın ikinci yarısında Sir Francis Galton (1822-
1911) tarafından kurulan ve genetik biliminin uygulaması olan eugenism tanıtıl-
maktadır. Bu terimi "fenn-i tevlid" olarak tercüme ettiğini bildiren yazar,
gelecekte kabiliyetli, dinç ve sağlam nesiller yetiştirmek için gerekli şartları ta-
yin eden bu bilimin ülkemizde de araştırılmasını ve elde edilen bilgilerin süratle
uygulanmasını istemektedir. AK.

AK : aktarma makalesi

OM : orjinal makale (araştırma makalesi)

T : tekrar

- [4] Billurat ve Muğlak İttihadları 41-48
Arndt, Darülfünun, Kimya-yı Madeni müderrisi

P. Pfeifer'in *Zeitschrift für anorganische Chemie* isimli mecmuadaki (c.92, sayı 4), "Billuratin mürekkebat-ı zerrevî suretinde telakkisi" başlıklı makalesini genişletilmiş şeklidir. İnorganik kristallerden bahsetmektedir. AK.

- A [5] Tabii ve Sınai Mevad-ı Mülevvene 49-53
Doktor Gustav Fester, Darülfünun-i Osmani Kimya-yı Sınai müderrisi

Öndokuzuncu asrın ikinci yarısında organik kimyanın gelişmesi çeşitli renkte sınai boyaların keşfine ve imaline imkan vermiştir. Bu makalede, sınai boyalar tanıtılmış, bunların Avrupa ülkelerinde yaygın olarak kullandıklarına işaret edilmiştir. Yazar, Türkiye'de halen bol miktarda tabii boya kullanıldığına ve dış ülkelerden tabii boya ithal edildiğine dikkat çekerek (burada 1329 senesine ait değerler verilmiştir) artık sınai boyaların kullanımına geçmek lazım geldiği bildirilmektedir. Yazara göre, Türkiye'de bol miktarda üretilen ve ihrac edilen cehri boyası ileride de Türkiye boyacılığı için önemini devam ettirecektir. Diğer taraftan, pamuk ve yün ipliğini boyamak için kullanılacak sınai boyaların isimleri verilmiştir. AK.

- [6] Polimorfi ve İzomorfi 54-60
Doktor Kurt Hoesch, Darülfünun-i Osmani Kimya-yı Uzvi müderrisi

Polimorfi ve izomorfiyi tanıtan bir yazı. AK

- [7] Oksigallol müştekatı [1] ile Kaleviyyat-ı Tüرابiyenin
 Renkli Miyaratı 61-69
Kimyager Ömer Şevket

Yazarın 1913 senesinde Berlin'de "Hayvanat Fizyoloji Darülmesaiisi Kimya Laboratuvarı"nda toprak alkaliler (kaleviyat-ı tüرابiye) üzerinde çalışırken bunları teşhis etmek için renkli bir indikatör (miyarat, ayıraç) bulmuştur. Bu indikatör (oksigallol türevleri) vasıtasıyla, daha önce uzun ve zahmetli bir kimyasal işlemler neticesinde teşhis edilebilen toprak alkalilerin belirlenmesi daha kolay ve hızlı olarak yapılabilmektedir. Bu makale, daha önce *Biochemische Zeitschrift*'te, 1913'de yayımlanmıştır. OM.

- [8] Müvellidülhumuzanın Esasiyet-i Hassası 70-76
Kimyager Suzi Osman

Oksijen üzerinde yapılan çalışmalar (Mendelyev & Blomstrand 1871; van't

Hoff 1877; Tickle & Collie 1899) ve oksijenin organik bileşiklerdeki değeri hakkında bilgi verilmektedir. AK.

- [9] Bir Düşman Teyyare Harik Bombasının Muayenesi 77-82
Kimyager Fazlı Faik

Bir düşman tayyaresi tarafından Almanya'da Trier şehrine atılan bombanın analiz neticeleri ve bombalardan korunmak için gereken tedbirler, bir kimya gazetesinden (muhtemelen Almanca) tercüme edilerek nakledilmiştir. AK.

Sene 1, Sayı 2, Haziran 1332 (1916)

- [10] Fiziolojide Usul-i Tecrübevî 83-90

Doktor Kemal Cenab, Tıp Fakültesi Fiziyojji müderrisi

Fiziyojji laboratuvarlarında deneysel metodun uygulanması hakkındadır. Üç bölümden meydana gelir: 1-Eşya ve hadisatı tenima usulleri, 2-Fiziyojji tecrübe ve laboratuvar (vakanın gözlemi, yapılacak deneyin tayini, deneylerin düzeni, hayvanlar üzerinde deneyler (Tahlil-i garizi icrası), kontrol tecrübeleri, sonuçların yorumlanması), 3-Tecrübe ne esaslarla yapılır? Deneyin başarısını belirleyen şartlar arasında "déterminisme expérimentale" ve "discipline expérimentale" kavramları açıklanır ve meşhur fiziyojji ve deneysel tıbbın kurucularından Claude Bernard'ın (1813-1878) vaka tanımı verilir. AK.

- [11] Deniz Yosunlarının Azot ile Tagaddisi (devam) 91-96

Doktor Leick, Darülfünun-i Osmani Nebatat müderrisi

Derginin önceki bir sayısında yayınlanan yazının [2] devamı olup, F. Oltmanns, Adolfsteuer, A. Nathanson, W. Pfeffer, F. Schütt ve K. Brandt'ın eserlerinden istifade edilerek hazırlanmıştır. AK.

- [12] Veraset ve Hıfzısıhha 97-103

*Doktor Osman Şerefeddin, Sıhhiye Müdüriyet-i Umumisi
Hıfzısıhha mütehasısı*

Kalıtımın canlılar dünyası için öneminden ve canlılar dünyasında her bir bireyin kendinden önceki bireylerle olan zincirleme halindeki sıralanışının temel ilke ve kavramlarının da katılım aracılığı ile sağlandığından bahsedilmektedir. Konuya örnek olarak makalede sadece mikroskopik, tek hücreli canlılardan yararlanılır.

makta olup, Auguste Comte (1798-1857) ve Lamarck (1744-1827) gibi klasik düşünürlerden bahsedilmekte, evrime yakın düşünceler olmakla birlikte daha çok Lamarck'a dayanan adaptasyon düşüncesi çerçevesinde olay ele alınıp incelenmektedir. Makalenin isminde yer alan hıfzısıhha konusuna hiç girilmemekte, sadece kalıtım konusu işlenmektedir. Makale orijinal olmaktan çok, derleme niteliği taşımakta olup, yazıldığı tarihe nisbetle oldukça eski bilgileri ihtiva etmektedir. AK.

- [13] Beşeriyetin Fenden Sorduğu Sualler, Birinci Sual: Bu Dünyada Hayat Nasıl Başladı 104-114
Osman Nuri, Bakteriolog-Kimyager, muallim

Bu makalede hayatın menşei hakkında bilim adamlarının görüşleri (Agassiz, Darwin vs.), biyoloji açısından yeryüzünde hayatın başlaması, ve canlıların oluşumu ve gelişmesi konuları ele alınmıştır.

- [14] Emraz-ı Nebatiye (Maladies des Plantes) 115-122
Doktor Mehmed Niyazi, Darülfünun-i Osmani Mikroskopi muallimi

Bu makalede yazar, bitki hastalıklarının eskiden beri bilindiği halde emraz-ı nebatiyenin (pathologie végétale) ondokuzuncu asırda, mikroskobun gelişmesinden sonra ayrı bir bilim dalı haline geldiğini kaydetmiş, örnekler vermiş, hastalık kavramını, özelliklerini açıklamış, bitki ve hayvan hastalıklarını kıyaslamış ve bitki hastalıklarını iki grup altında toplamıştır: 1) Bitkiye canlı bir organizmanın girmesiyle (bakteri, mantar gibi) meydana gelen hastalıklar, 2) anorganik maddelerin sebep olduğu hastalıklar. Sonra, bakteriyel hastalıkları ele alarak, burada zeytin veremi adını verdiği zeytin ağaçları üzerinde tümörler husule getiren hastalıktan ve tedavisinden bahsetmiştir. AK.

- [15] Azot Meselesi 123-128
Doktor Gustav Fester, Darülfünun-i Osmani Kimya-yı Sınai müderrisi, (Çev. Doktor Akif, Kimya-yı Sınai müderrisi muavini)

Azotun önemi, kullanım alanları ve azot bileşiklerinin eldesinde bahsedilmektedir. AK.

- [16] Hamız-ı afs ve tanenin kaleviyat-ı muharrike muvacehesinde tahammuzu ve üsrüb emlahı için renkli yeni bir miyar 129-136
Ömer Şevket, Kimyager, Darülfünun muallimlerinden

Bu makalede, mazi asidi (hamız-ı afs, gallik asit) ve tanenin toprak alkalileri ile muhtelif renklerde çökelti veren reaksiyonu incelenmekte ve bu reaksiyonun bazı uygulamaları ele alınmaktadır. Makale, yazarın Berlin'de, *Biochemische Zeitschrift*'te, 1913 'te yayınladığı araştırması esas alınarak ve genişletilerek hazırlanmıştır. OM.

- [17] Şaraplarda Kibritiyetlerin Tayin Mikdar-ı Serfi 137-141
Suzi Osman, Kimyager

Yazar, bu makalede, bir kimya gazetesinde gördüğü ve şaraplarda sülfatların aranması için geliştirilen hızlı bir metodu nakletmektedir. Bu metodun, çok sayıda analiz yapmak durumunda olan belediye ve gümrük kimya laboratuvarları için faydalı olacağını görüşündedir. AK.

- [18] Beynelmilel Vezn-i Cüz-i Ferd Komisyonunun 1916 Senesine
Mahsus Raporu 142-146
Fazlı Faik, Kimyager

Milletlerarası atom ağırlıkları komisyonunun 1916 senesinde yayınladığı rapordur. Makalenin sonunda, son raporun telif tarihi olan 1906 senesinden sonra yapılan araştırmalar neticesinde elementlerin atom ağırlıkları için tesbit edilen değerleri gösteren iki cetvel (s.145-46) verilmiştir.

- [19] Yeni Bir Usul ile İdrarda Glikoz Taharri ve Mikdarının
Tayini 147-154
Ömer Şevket, Darülfünun Kimya Muallimlerinden

Bu makalede, idrarda glikoz teşhisi ve miktar tayini için geliştirilen basit ve de oldukça doğru bir metod, Almanya'da neşredilen *Deutsche Medicinische Wochenschrift* adlı dergiden nakledilmiştir. AK.

- [20] İki yeni ders tecrübesi 155-160
Kimyager Suzi Osman (nakleden)

Birincisi azot oksidin oksitlenme derece-lerini göstermeye, diğeri ametallerin birleşme kabiliyetlerini isbat için Dr. Küng'e ait iki tecrübe anlatılmaktadır. Bu tecrübeler *Chemiker Zeitung*'dan iktibas edilmiştir. AK.

- [21] İhtizazat-ı Esiriye (Madde ve Kuvvet) 161-165
Tevfik, Umumi Fizik muallimi ve Tecrübi Fizik muavini

Esir (eter)'deki titreşimler, ses dalgaları, esir teorisi, ses dalgalarının esir içinde yayılışından bahsedilmektedir. AK.

Sene 1, Sayı 3, Ağustos 1332 (1916)

- [22] Çanakkale Mesele-i Jeolojisi ve Türkiye'nin Muntazam Bir
Tedkik-i Jeolojisinin Ehemmiyat-i İktisadiyesi 167-203
Doktor Walter Penck, İlm ül-Arz müderrisi

Bu makalede Gelibolu yarımadası üzerindeki 15 kilometrelik bir bölge üzerinde yapılan jeolojik araştırmaların neticeleri sunulmaktadır. Bu araştırmanın asıl gayesi, askeri bakımdan ihtiyaç duyulan Gelibolu yarımadası üzerindeki kömür yataklarını araştırmaktır.

- [23] Azot Meselesi (devam) 204-208
Doktor Gustav Fester, Darülfünun-i Osmani Kimya-yı Sınai müderrisi

Bitkilerin azot ihtiyacı, ziraatte kullanılan azotlu gübrelerin başlangıçta Şili güherçilesinden elde edildiği ancak güherçile yatakları tükenmekte olduğundan havadan azot elde edilmesi yoluna gidildiği, son yıllarda harp sanayinin de etkisiyle azot sanayinin gelişmesi; azottan azot oksitler ve amonyak eldesi, Norveçli Birkeland ve Eyde ve Alman Schönherr, Pauling, Häusse, Haber usulleri vs. hakkında bilgi verilmektedir. AK.

- [24] Mevcât-ı mütevekkife - Renkli Fotograf 209-213
Tevfik, Fizik-i Umumi muallimi ve Tecrübi Fizik müderris muavini

"Durağan Dalgalar" başlıklı bu makalede, ışığın enterferansı neticesi meydana gelen renkli fotoğraf hakkında bilgi verilmektedir. AK.

- [25] Klorofil = Madde-i hadra-i nebatat, Chlorophylle
(Terkibi ve Vazifesi) 214-220
Ömer Şevket, Darülfünun Kimya muallimlerinden

Bitkilerde bulunan yeşil bir madde olan klorofilin yapısı ve görevi açıklanmaktadır. AK.

- [26] Balıkların Uykusu Meselesine Dair Mütalaat 221-225
Ali Nadir, Almanca "Hayvanat Müdekkiki" risalesinden

Balıkların uykusu konusundaki son araştırmalar değişik avrupa dergilerinde yayınlanan makalelere dayanılarak aktarılmaktadır. AK.

- [27] Kavak Ağaçlarında Bakteriden Hasıl Olan Karha-i Veheniyye
Hastalığı - Le Chancre Bactérien du Peuplier 226-232
Mehmed Niyazi

Bu makalede yazar, bakteriyel bitki hastalıklarına devam ederek, kavaklarda, dut ağaçlarında, asmalarda, üzüm salkımlarında, seralarda yetiştirilen üzümlerde görülen hastalıkları tanıtmıştır.

- [28] Veraset ve Hıfzısıhha (devam) 233-243
Osman Şerefeddin, Doktor, Sıhhiye Müdüriyet-i Umumiyesi
Hıfzısıhha mütehassısı

Veraset (kalıtım) hakkında genel bir bilgiden sonra, kalıtım ile anne-babadan çocuğa geçebilen hastalıklardan ve bunların korunma yollarından bahsedilmektedir. Fizyolojik kalıtım hastalıklarından çok, psikolojik hastalıkların da kalıtımla geçip geçmediği üzerinde durulmaktadır.

- [29] Cerr için nasıl cereyan kullanılmalı 244-249
Burhaneddin, Elektrik mühendisi

Çekim gücü olarak elektrik gücünün buhar gücünün yerini almakta olduğu ve elektriğin çekim gücü olarak kullanılması ele alınmıştır.

- [30] Beşeriyetin Fenden Sorduğu Sualler, İkinci Sual: Küre-i Arzın
Suret-i Tahavvülü nedir? Yahud Hikmet ve Kimya
Nokta-i Nazarından Avalimin Duçar Olduğu Tahavvülat-ı
Tabiiye Nedir? 250-256
Osman Nuri, Bakteryolog-Kimyager

Dünyanın ve fezanın geçirmiş olduğu aşamalar kimya açısından incelenmekte de alemin geleceğine dair ileri sürülen tahminler ve teoriler hakkında bilgi verilmektedir.

Sene 1, Sayı 4, Teşrin-i Evvel 1332 (1916)

- [31] Doppler-Fizeau Usulü 257-301
Fatin Efendi, Heyet Müderrisi

Bir gözlemciye göre devinim halinde olan bir ses veya ışık kaynağından çıkan dalgaların kaynaktan çıktıkları andaki frekansları ile gözlemciye ulaştıkları andaki frekansları arasındaki farklılık olarak bilinen Doppler-Fizeau olayı ve buna dayanarak gökcisimlerinin radyal hızlarının nasıl tesbit edildiği açıklanmaktadır.

- [32] Çekirge 302-314

Mehmed Süreyya, Halkalı Ziraat ve Orman Mekteb-i Alisi
İlm-i Hayvanat Müderrisi ve Ziraat Nezareti
Merkez Haşerat Laboratuvarı Müdürü

Çekirge çeşitleri, devreleri hakkında bilgi verilmekte, çekirge ile mücadelenin önemi vurgulanmaktadır. AK.

- [33] Pancardaki Emraz-ı Bakteriye 315-318

Mehmed Niyazi, Muallim Doktor

Pancarların ve şalgamların bakteriyel hastalıkları anlatılmıştır.

- [34] Klorofil, Nebatatın Teferru ve Neşvüneması (devam) 319-326

Ömer Şevket, Darülfünun Kimya muallimlerinden

Yazar, formülünde Mg taşıyan birçok organik bileşiğin sentezinin yapılabileceğini Grignard'dan aktardığı tecrübelerle açıkladıktan sonra, bitkilerin beslenmesi için ihtiyaç duydukları elementlerden bahsetmekte, bunların suda çözünen tuzlarının iyonlar şeklinde topraktan alındığını, bu elementlerden herhangi birinin eksikliğinde bitkinin yetiştirilemeyeceğini, bu durumun su kültürleri tecrübeleri ile kolayca ispatlandığını bildirmektedir. Bundan sonra suyun bitki içindeki görevinden, azot, kükürt ve fosforun bitki tarafından imtisasından (asimilasyonundan) ve bu üç unsurun bitki proteinlerinin yapısında yer aldığından bahsetmektedir. [25] numaralı makalenin devamıdır. AK.

- [35] Hidrosülfid ve Hâmız Diformaldehid Sülfoksil 327-333

Kimyager Suzi Osman (nakleden)

Berlin Eczacı cemiyetinin bir toplantısında kimyager A. Binz'in makale ile aynı başlığı taşıyan konferansı, Türkiye'deki boyama ve dokuma sanayi için önemli görüldüğü için yayımlanmıştır. AK.

- [36] Muktebasat-ı Fenniye 334-337

Kimyager Sin. Ayn. (nakleden)

Maden kömürü gazının sentez yoluyla üretimi konusundadır. Leo Vignon'un maden kömürünüden içinde karbon monoksit buldurmamayan bir gaz elde etme yöntemi (karbon monoksit, subuharı ile kireç üzerinden geçirilerek hidrokarbonlarla birlikte karbon dioksit elde edilmesi) ile Martin Nöding Vilibald Näher'in kızdırılmış maden üzerinden su buharı geçirerek hidrojen gazı eldesi açıklanmaktadır. Ayrıca Piva ve Levi'nin sodyum asetat-tan hidrojen eldesi ile Erich

Müller ve Freidrich Hoch-Stetter'in anodda hidrojen gazı toplama yönteminden ve BASF'te hidrojen üretiminden bahsedilmektedir. AK.

Sene 2, Sayı 5, Kanun-i Evvel 1333 (1917)

- [37] Bursa Tenezzühünün Netayic-i Jeolojyesi 339-357
 (Darülfünun İlm ül-Arz vel-Maadin Darülmesaisi Tetkikatından)
 Doktor Walter Penck, Çev. Hamid Nafiz, Darülfünun İlm ül-Arz
 vel-Maadin müderris muavini

Bursa yakınındaki Keşiş Dağı'nın jeolojik incelemesinin neticeleri sunulmuştur. OM.

- [38] Türkiye Sanayiinin İnkişaf-ı Müstakbeli 358-366
 Doktor Fester, Kimya-yı Sinai müderrisi

Yazar, Türkiye'de sanayileşmenin başlangıcında dikkat edilmesi gereken hususlara ve kurulabilecek sanayilere dikkati çekmektedir. Ona göre, kurulacak yeni sanayi ziraate dayanmalı, fazla miktarda ithal edilmekte olan ancak hammaddesi Türkiye'de bol miktarda bulunan sanayilerin kurulması tercih edilmelidir. İptidai vaziyette bulunan sanayiler geliştirilmeli, çok enerji isteyen sanayileri kurmaktan kaçınılmalıdır. Yazarın kurulmasını uygun gördüğü istikbali parlak sanayilerden bazıları şunlardır: dokuma (yünlü ipekli, pamuklu), zeytinyağı, sabun, şeker, inşaat, çini, kömür ve petrol. Hammaddesi Türkiye'den sağlanabilecek bu sanayiler aynı zamanda yeni yan sanayileri de beraberinde getireceklerdir. Sanayi merkezleri olarak İstanbul, İzmir, Adana, Mersin, Bursa teklif edilmektedir. İstanbul'un seçilmesinin bir sebebi de burada fazla sayıda olan esnafı üretici kılmaktır. Nihayet, Türkiye'nin sanayi memleketi haline getirilmesinin bir dereceye kadar kabil olduğu, bunun için yabancı sermaye ihtiyaç bulunduğu ve yeni tesisat ve teşkilatın sağlam temellere oturtulmasının gerektiği ifade edilmektedir.

- [39] İrsiyet-i frenciye 367-381
 Doktor Osman Şerefeddin, Sıhhiye Müdüriyet-i Umumiyesi
 Hıfzısıhha müdür muavini

Frengi hastalığı hakkında Batı tıp literatüründen alınan bilgiler aktarılmakta, irsi verem tanıtılmaktadır. AK.

- [40] İki ve Üç Kıymet-i İttihadiyeli Fenollere Mahsus Yeni
Miyarat 382-387
Ömer Şevket, Darülfünun Kimya muallimlerinden

Makalede, yazarın bulduğu yeni indikatörler vasıtasıyla iki ve üç değerli fenollerin (Pyrocatechine, Pyrogallol, Phloroglucine, Phloroglucine-Resorcine) teşhisi açıklanmaktadır. Bu makale aynı zamanda, Berlin'de *Biochemische Zeitschrift* (c. 54, Sayı 3-4, 1913)'te ve Fransa'da *Annales de Chimie*'de yayınlanmıştır. OM.

- [41] 1915-1916 Senelerinde Faaliyet-i İnşaiye Sahalarında
İcra Edilen Tetkikat 388-407
Kimyager Fazlı Faik

Zeitschrift für angewandte Chemie isimli mecmuada yayınlanan ve radyoaktivite konusundaki gelişmeleri ele alan bir yazının tercümesidir. Uranyum analizi, izotoplar, atomun parçalanması, elementleri katod ışınlarına maruz bırakarak yeni elementlerin eldesi, Polonyumun iyonizasyonu, alfa, beta gama ışınları, radyoaktif maddelerin sanayide kullanılması, ihtira beratları vs. konulardan bahseder. AK.

- [42] Temevvücat-ı Elektrikiye 408-412
Tevfik, Fünun Fakültesinde Umumi Fizik ve İnas Darülfünununda
Fizik Muallimi

Elektromagnetik dalgalar hakkındadır. AK

Sene 2, Sayı 5, Kanun-i Evvel 1333 (1917)

- [43] İlm-i Hayvanatta Son Cereyanlar-2 414-444
Doktor Sivn (mütercimi)

Zoooloji konusundaki son gelişmelerden bahsedilmektedir. Özellikle hücre bazında meseleyi ele alan bilim adamlarının görüşlerine yer verilmekte olup hücre bölünmesi bahsi ayrıntılı olarak ele alınmaktadır. AK.

- [44] Çekirgeler (4. nüshadan devam) 445-458
Mehmed Süreyya, Halkalı Ziraat ve Orman Mektebi Alisi
İlm-i Hayvanat Müderrisi ve Ziraat Nezareti Merkez
Haşerat Laboratuvarı Müdürü

Çekirgelerin doğması, büyüüp gelişmesi, üremesi hakkında bilgi verilmekte ve çekirgelerin biolojik özelliklerinden bahsedilmektedir.

- [45] 1915-1916 Senelerinde Faaliyet-i İnşaiye Sahasında
Tetkikat (devamı var) 459-475
Kimyager Fazlı Faik (mütercimi)

Bir önceki sayıda yayınlanan [41] numaralı makalenin devamıdır.

- [46] Kestane Ağacı Hastalığı 476-480
Mehmed Niyazi, Muallim

Dr. Kestane ağacının hastalıkları ve tedavileri anlatılmıştır.

- [47] Mevad-ı Gıdaiyede Su veyahut Rutubet Derecesinin Tayini ... 481-486
Ömer Şevket, Darülfünun Kimya-yı Gıdai Muallimi

Gıdalardaki su ve nem miktarını ölçmek için bilim adamları (Rheinberger, C. Mai, J. F. Hoffmann, Aschmann, Thorer ve Kreis) tarafından geliştirilen usuller tanıtılmaktadır. AK.

DARÜLFÜNUN FÜNUN FAKÜLTESİ MECMUASI (1916-1917)

Riyaziyat Şubesi

Nazariyat-ı Riyaziye, Fizik-i Riyazi, Mihanik-i Riyazi,
Heyet, Riyaziyat-ı Hususiye

Sene 1, Sayı 1, Nisan 1332 (1916)

Kısm-ı Evvel

- [48] Namütenahi 5-36
Salih Zeki

"Sonsuz" kavramının felsefe ve matematikteki yeri incelenmektedir. Müellif, bu kavramı felsefe ve matematik tarihi içinde tartışarak modern felsefe ve matematikteki anlamını inceler. Ayrıca modern dönemde ortaya çıkan matematik felsefesini dikkate alır. Düşüncelerini matematik ve modern mantıktan getirdiği örneklerle desteklemeye çalışır. S. Zeki, incelemesi esnasında Descartes, Kant, Hilbert, Russell ve Poincaré'nin fikirlerini ele almakta, sonuç olarak da Poincaré'nin *Bilim ve Usul* adlı eserine dayanmak suretiyle makalesini tamamlamakta ve "bilfiil matematiksel namütenahi yoktur" yargısına katılmaktadır. OM. Bkz. Celal Saraç, Salih Zeki Bey'in Namütenahi İsimli Makalesi, *Bilim Tarihi*, Sayı 30, Nisan 1994, s. 3-6.

- [49] Mihanik [Mihanik-i Riyazi, Tahlil-i Riyazi, Cebir-i Alâ] 37-49
Mustafa Salim

Matematiksel mekanik konusunda iki, matematiksel analiz konusunda üç, diferansiyel denklemler konusunda bir, yüksek cebir konusunda da üç problemin ayrı ayrı çözümleri verilmektedir.

- [50] Tahlil-i Riyaziyeye Ait Bir Mesele 50-61
Mühendis Misbah, Mühendis Mektebi muallimlerinden

Matematiksel analize ait bir problem oldukça geniş bir şekilde incelenmiştir. Problem koni kesitleri ile ilgilidir.

- [51] Muhaberat 62-64
Salih Zeki

S. Zeki'nin, tercüme ettiği bir kitapta "contingence" kelimesi için karşılık olarak verdiği "temekkün", Edebiyat Fakültesi Mecmuası tahrir heyeti reisi Mehmet Ali [Ayni] Bey tarafından eleştirilmektedir. Salih Zeki bu eleştiriye cevaben bu makaleyi telif etmiş ve kelimenin felsefe ve matematikteki anlamını tartışmıştır. Dönemin bilim dili tartışmaları için ilgi çekici bir makaledir. OM.

- [52] Mümaresat [Mihanik-i Riyazi, Hesab-ı Tefazuli, Hendese-i
 Tahliliye, Cebir-i Alâ] 65-69

Mümaresat (Ağışturmalar) başlığı altında matematiksel mekanik konusunda 10, integral hesap konusunda 3, diferansiyel denklemler konusunda 6, analitik geometri hakkında 10, yüksek cebir konusunda 4, toplam 33 soru sorulmaktadır.

- [53] Nazariye-i Aded 70-81
Mehmed Nadir

Sayılar teorisinin bir dalı olan belirsiz denklemler hakkındadır. Konu ile ilgili teorik bilgiler verildikten sonra bazı denklemler örnek olarak çözülmektedir. AK.

Kısım-ı Sani: Riyaziyat-ı Adiyeye

- [54] Hesab-ı Nazari 85-87
Mustafa Salim

Teorik hesap konusunda müellifin verdiği üç problemin yine kendisi tarafından yapılan çözümleridir.

- [55] Cebir-i Adi 88-79

Halid

Kareler toplamı veya kareler çıkarımı olarak yazılabilecek cebirsel ifadeler incelenir. Konunun teorik anlatımı yanında çözümlü örnekler de verilir.

- [56-57] Müsellesat 98-105

Şükrü - Hüsnü Hamid

Bir üçgenin dışına çizilen bir daire ile üçgen arasındaki bazı ilişkiler ele alınır ve bunların ispatları verilir (Problem Nr. 7, Şükrü Bey'e aittir). 8 ve 9 numaralı problemlerde de Hüsnü Hamid konu ile ilgili çözümlü iki problem verir.

- [58] Hendese 106-109

Hüsnü Hamid

Öklid geometrisi ile ilgili müellifin zikrettiği çözümlü 3 problem söz konusudur. Problemler, verilenlerden hareketle bazı geometrik çizimler yapma anlayışına dayanır.

- [59] Mihanik-i Adi 110-114

Hüsnü Hamid

Mekanik konusunda müellifin kendisinin verdiği bir problemin detaylı bir şekilde incelenmesi ve çözümü söz konusudur.

- [60] Hikmet 115-119

Tevfik

Fiziğin optik dalı ile ilgili bir problemin geometrik ve matematik çözümü verilmektedir.

- [61] Halli matlub mesail 120-121

Cebirde 2, mekanikte 2 ve fizikte 3, toplam 7 problemin çözümü istenmektedir. Problemler teorik konularla ilgilidir.

- [62] Mümaserat 122-124

Bir önceki makalenin devamı olarak cebirde 11, mekanikte 15, toplam 26 problemin çözümü talep edilmektedir. Problemlerin hepsi sayısal uygulama özelliği taşır.

Sene 1, Sayı 1, Nisan 1332 (1916)

(Kapakta Ağustos 1332 yazılıdır)

- [63] Bazı Müellifatta Görülen "Garib bir namütenahi hatası" 125-144
Salih Zeki

Comberousse, Briot ve Niewenglowski'nin cebir kitaplarında belirli özelliklere sahip bazı dizilerde terim sıralarının değişiminin ortaya çıkardığı bazı ilgi çekici noktalar incelenir ve eleştirilir. OM.

- [64] Mihanik-i Riyazi Meselesi 145-163
Mustafa, Mihanik-i Riyazi müderrisi

Matematiksel mekanik konusunda çözümlü üç problem verilmektedir. Birinci problem hareket, ikinci problem Guldin ve Sluse problemine dayanan hacim bulma problemidir. Üçüncü problem ise Pappus teoreminin ispatı hakkındadır. Ayrıca, yüksek cebir konusunda dizilerle ilgili çözümlü iki problem verilmektedir.

- [65] Takvim ve Tarih-i Takvim 164-177
Mehmed Fatih, Heyet müderrisi

Takvimin tarifi, tarih kelimesinin takvim için kullanılması, Güneş takvimi, Ay takvimi, Güneş-Ay takvimi, büyük zaman devreleri, Miladi takvim ve safhaları, Takvim-i romani (Jül Sezar'ın ıslahı), Gregoryen takvim tanıtılmakta ve dayandıkları matematiksel esaslar gösterilmektedir.

- [66] Asgâr-ı Namütenahi 178-188
Misbah, mühendis

Sonsuz küçük fikrinin matematikte doğuşu ve yeri incelenmektedir. Matematiksel inceleme yanında felsefi bazı yorumlarda da bulunmaktadır. Ayrıca, sonsuz küçük kavramının insan zihnindeki etkisi ile matematik eğitimindeki yeri tartışılmaktadır.

- [67] Hikmet 189-193
Tevfik

Fizik ile ilgili bir problemin matematiksel analizidir. Problem, uçlarında belirli bir ağırlık bulunan helezonik bir yayın ısı derecesinin tesbiti ile ilgilidir.

- [68] Mihanik-i Riyazi 194-200
Hüsni Hamid

Matematiksel mekanik ile ilgili bir problemin detaylı matematiksel analizidir. Problem, dikey yüzey üzerinde bulunan bir eğrinin herhangi bir noktasında hareket eden bir ağırlığın eğri üzerindeki özellikleriyle ilgilidir.

- [69] Mihanik-i Riyaziden Mesele 201-205
Halid, Kabataş Sultanisi Riyaziye muallimlerinden

Mekanik ile ilgili bir problemin incelemesidir. Problem, denklemi $y^2 = 2mx$ olan bir parabolün üzerinde belirli özelliklerde hareket eden maddi bir noktanın hareketini inceler.

- [70] Tahlil-i Riyaziden Mesele 206-210
Misbah, mühendis

Matematiksel analiz ile ilgili bir problemin çözümüdür. Problem, analitik düzlemde, belirli özellikleri verebilecek bir eğrinin çizimidir ve konu kesitleri ile ilgili hesaplamaları içine alır.

- [71] Nazariye-yi Adad - Hesab-ı Alâ (1. dereceden muadelatlar) 211-222
Mehmed Nadir

Şayılar teorisi ve yüksek cebiri ilgilendiren birinci dereceden denklemler ile belirsiz denklemlerin genel teorik anlatımı yapılır ve örnekler çözülür.

Kism-ı Sani : Riyaziyat-ı Adıye

- [72] Küre Hacminin bil-Cebir İstihracı 225-228
Hasan Fehmi, Mercan Sultanisi Devre-i Saniye Riyaziye muallimi

Herhangi bir kürenin cebirsel yolla hacmini tesbit etmek için genel bir formül verilir ve bunun isbatı yapılır.

- [73] Hendese Meselesi 229-232
Hasan Fehmi, Mercan Sultanisi Devre-i Saniye Riyaziye muallimi

Öklid geometrisi ile ilgili bir problemin ispatlı çözümüdür. Konu, bir üçgen ile onun dışına çizilen bir daire arasındaki ilişkileri ele alır.

- [74] Cebir-i Adi Meselesi 233-237
Ali Allahyar

Verilen cebirsel denklem sisteminin çözümü ile bu sistemin eksi sonsuz ve artı sonsuz arasında alabileceği değerlerin tesbiti ve bu denklem sisteminin analitik düzlemde karşılık geleceği eğrinin çizimidir.

- [75] Mihanik-i Adi 238-241
Halid

Mekanik ile ilgili bir problem ve çözümü hakkındadır. Problem, her iki ucunda farklı iki ağırlık bulunan bir demir çubuğun dengesini inceler.

- [76] Müsellesat Meselesi 242-247
Şükrü

Trigonometri ile ilgili bazı özdeşliklerin ispatları ile ilgilidir. Özdeşlikler, bir üçgenin içine ve dışına çizilen daireler ile, bu üçgenin ilişkilerini ele alır.

- [77] Halli matlub mesail (Hikmet-i Riyaziye) 248-249
Matematiksel fizik konusunda 2, diferansiyel ve entegral hesap konusunda 2, analitik geometri konusunda 2 ve sayılar teorisi konusunda 1 olmak üzere toplam 6 teorik problemin çözümü istenmektedir.

- [78] Mümaresat 250
Matematiksel mekanik ile ilgili 5, yüksek cebir ile ilgili 2 toplam 7 pratik problemin çözümü istenmektedir.

Sene 1, Sayı, 3 Ağustos 1332 (1916)

- [79] Bir Cismin Kütlesi, Cevher mi? A'raz mı? 253-272
Salih Zeki

Salih Zeki, makalenin girişinde mekanik ilkelerinin tadil edilebilirliği, mekaniğin tecrübi bir bilim mi yoksa teorik bir bilim mi olduğu konusunda fizikçiler arasında çıkan tartışmaları ortaya koyuyor ve bu konuda H.Poincaré'nin görüşünü veriyor. Daha sonra yine Poincaré'ye dayanarak Mekanik'in ilkelerini açıklamaktadır. Fizikçilerin (Newton, Kelvin, Kirschoff) cismin kütlesi için verdikleri tarifleri tartışıyor. Netice olarak, kütlelenin, kuvvetleri mukayese için hesaplara dahil ettiğimiz bir katsayıdan başka birşey olmadığını ifade ediyor. Bkz. Celal Saraç, Salih Zeki Bey'in İki Makalesi, *Bilim Tarihi*, Sayı 17, Mart 1993, s.3-7 ;

Salih Zeki Bey'in Kütleyi Maddiye Cevher mi A'raz mı? Makalesi Üzerine, *Bilim Tarihi*, Sayı 26, Aralık 1993, s.3-8.

- [80] Mihanik-i Riyazi [Meselesi] 273-279
Mustafa Salim, mühendis

Matematiksel mekanik ile ilgili iki problem ve çözümlerini içerir. Birinci problem hareket, ikinci problem ise ağırlık noktasının tesbiti meselesini ele alır.

- [81] Müslümanların Kullandıkları Takvim-i Şemsiler 280-288
Fatin

Müslümanların, islamiyetin ilk asrında kullandıkları Kıpti takvimden (Mısır takvimi), Takvim-i farsî (Yezdcerd takvimi) Takvim-i rumî (Süryani takvimi) ve diğer takvimler tanıtılır, dayandıkları astronomik temeller ve matematik yapı açıklanır. OM.

- [82] Hendese-i Tahliliye [Meselesi] 289-295
Şükrü

Analitik geometri ile ilgili bir problemin farklı iki yol ile çözümüdür. Problem, analitik bir düzlemde, belirli özelliklere sahip eğrilerin çizimi ile ilgilidir.

- [83] Mikabiye-i Müsteviyenin Suret-i Tevellüd ve Tersimi 296-300
Hüsnü Hamid

Üç boyutlu bir düzlemin ortaya çıkış koşulları ve çizimini inceler. Bunun için üçüncü dereceden bir eğrinin çizimi esas alınır.

- [84] Eşkal-i Hendesiyenin Mütehavvileleri 301-314
Misbah, mühendis, Mühendis Mektebi muallimlerinden

Geometrik şekillerin dönüşümü incelenir. Dönüşüm kavramının tanımı, geometrik bir şeklin diğer bir şekle dönüşümünün anlamı, konunun geometrideki yeri ele alınır. Ayrıca, doğru ve dairelerin izdüşümleri incelenerek konunun cebirsel analizi yapılır. Daha sonra, koni kesitlerinin izdüşümleri ve bunlardaki teğetler incelenir.

- [85] Nazariye-i Aded - Hesab-i Alâ 315-325
Mehmed Nadir

M. Nadir'in sayılar teorisi ve yüksek cebirle ilgili daha önceki makalesinin devamıdır. Bu makalede, çok bilinmeyenli belirsiz denklemlerin çözümleri teorik olarak incelendikten sonra çözümlü örnekler verilir.

Kısm-ı Sani: Riyaziyat-ı Adiye

- [86] Muadilat-ı Adiye 328-340

Misbah, mühendis, Mühendis Mektebi muallimlerinden

Yalnız pozitif ve tamsayı köklere sahip sayısal denklemler ele alınır ve her bir denklem teorik olarak incelenir. Daha sonra her biri için çözümlü örnekler verilir.

- [87] Müsellesat 341-343

Hasan Fehmi, Mercan Sultanisi Riyaziye muallimlerinden

Trigonometri ile ilgili bir problemin çözümüdür. Problem, bir üçgen ile dışına çizilen bir dairenin özelliklerini ele alır.

- [88] Bir gaye meselesi 344-346

Hasan Fehmi, Mercan Sultanisi Riyaziye muallimlerinden

Belirli özelliklere sahip bir toplamın limitinin (gayesinin) tesbiti hakkındadır.

- [89] Cebir-i Adi 347-351

Ali Allahyar

Cebir konusunda bir problem ve çözümüdür. Problemden, analitik bir düzlemde bazı belirli özelliklere sahip eğrilerin cebirsel analizi yapılır ve ortaya çıkan denklemler çözülür.

- [90] Cebir 352-357

Halid

Cebir konusunda bir problem ve çözümüdür. Problemden, belirli sayısal özellikteki bir eğrinin analitik düzlemde çizimi ile, bu eğride mevcut olan teğetin max. ve min. noktalarının tesbiti yapılır.

- [91] Hikmet 358-363

Tevfik

Fizik konusunda iki problem ve çözümüdür. Birinci problem, ışığın kırılması, ikincisi sarkaç ile ilgilidir.

Sene 1, Sayı 4, Teşrin-i Evvel 1332 (1916)

- [92] Kütle-Maddiye Cevher mi? A'raz mı? 365-372

Salih Zeki,

Bir önceki sayıdaki [79] numaralı makalenin devamıdır. Salih Zeki, Radyumun keşfinden sonra mekaniğin en sağlam temel ilkelerinin yıkıldığının ileri sürülmesiyle fizik çevrelerinde ortaya çıkan buhranı ele almakta, bu konudaki görüşleri özetlemekte, katot ışınlarının oluşması ve elde edilmesiyle ilgili bilgi vermekte, radyum ışınlarından bahsetmekte ve bunların hızlarının çok yüksek olması sebebiyle, mekanik prensiplerinin gök cisimlerine tatbik edildiği gibi bunlara da tatbik edilip edilemeyeceğini tartışıyor. Bkz. Celal Saraç, Salih Zeki Bey'in İki Makalesi, *Bilim Tarihi*, Sayı 17, Mart 1993, s.3-7 ; Salih Zeki Bey'in Kütleli Maddi-ye Cevher mi A'raz mı? Makalesi üzerine, *Bilim Tarihi*, Sayı 26, Aralık 1993, s.3-8.

- [93] Mihanik-i Riyazi [Meselesi] 373-378

Mustafa Salim, mühendis

Matematiksel mekanik ile ilgili üç problem ve çözümüdür. Birinci problem denge, ikinci ve üçüncü problemler hareket ile ilgilidir.

- [94] Münhaniyat-ı Ricliye 379-391

Misbah, mühendis

Analitik düzlemdeki ricli eğrilerin ne olduğu ve önemi incelendikten sonra bu tür eğrilerin oluşturduğu denklemlerin cebirsel ve geometrik incelemesi yapılır.

- [95] Adad-ı Muhtelite Nazariyesinin Hareket Mesailine Tatbiki 392-409

Hüsnü Hamid

Karmaşık sayıların fizikteki hareket problemlerindeki yeri ve problemleri çözümedeki önemi anlatılarak konu hakkında teorik bilgiler verilir. Yazar, özellikle İtalyan matematikçisi Bellavitin'den yararlanmıştır.

- [96] Nazariye-i Aded - Hesab-ı Alâdan Mabad - Mişar
(Indicateur) yahud $\phi(n)$ tâbi-i adediyesi (Fermat)
(Euler) Dava-i Nazariyeleri 410-420

Mehmed Nadir

Sayılar teorisi ve ileri aritmetiğin bir konusu olan "indicateur" kavramı (indis) yani $\phi(n)$ bağımlı sayısının Fermat ve Euler teorileriyle beraber incelenmesidir. Ayrıca bazı çözüm örnekleri de verilir.

- [97] Halli Matlub Mesailin Cevabları
 -Hesab-ı Temamiden Aded 2, s. 248 421-422
 -Hendese-i Tahliliyeden Aded 2, s.248 422-426
Ali Hikmet

Derginin sayı 2, sayfa 248'de yayınlanmış ve cevabı istenen integral hesaptan bir problemin ve analitik geometriden başka bir problemin çözümü verilmektedir.

Kısım-ı Sani: Riyazat-ı Adıye

- [98] Cebir Meselesi 430-431
Mustafa Salim

Yüksek dereceden bir polinom bölümü ile ilgili bir problem ve çözümüdür.

- [99] Temami Adedi ile Usul-i Taksim 432-437
Mehmed Nadir

Tam sayı ile bölme yöntemlerini ele alınan makalede, konu teorik olarak incelenmekte ve çözümlü örnekler verilmektedir.

- [100] Hendese (Bir Müsellesin Haricine Mersum Dairenin Bazı
 Havası) 438-439
Hüsnü Hamid

Bir üçgenin dışına çizilen bir dairenin bazı özellikleri genel olarak incelenir.

- [101] Müsellesat [Meselesi] 440-444
Hasan Fehmi, Mercan Sultaniyyesi Riyaziye muallimlerinden

Trigonometri ile ilgili bir problem verilir ve çözümü yapılır. Ayrıca limit ile ilgili bir problem ele alınır ve çözülür.

- [102] Cebir-i Adi [Meselesi] 445-451
Halid, Kabataş Sultaniyyesi Riyaziye muallimlerinden

Cebir konusunda bir problem ele alınmış ve bu problemin cebirsel ve geometrik çözümü yanında geometrik çizimi yapılmıştır.

- [103] Halli Matlub Mesailin Cevapları 452-457
Mehmed Muhtar, Mühendis Mektebinden

Derginin sayı 1, sayfa 120'de sorulmuş olan iki problemin cevapları verilmektedir.

Sene 2, Sayı 5, Haziran 1333 (1917)

- [104] [Mihanik-i Riyazi Meselesi] 459-462
Mustafa Salim, mühendis

Matematiksel mekanik konusunda karmaşık bir problemin geometrik çizimi yapılır ve çözülür. Yazar, çözümünde Batlamyus' ve Bernouilli teorilerinden yararlanır.

- [105] Kûsuf Nasıl Tayin Edilir 463-510
Fatin Efendi

Güneş tutulmasının tanımı, geometrik çizimi ve matematiksel denklemleri verilmekte, hesabı için geliştirilen birçok matematiksel metod içinde en sonuncusu ve en doğru netice vereni, daha sonra bilim adamları tarafından geliştirilen Peter Andreas Hansen (1795-1874)'in metodu ve dayandığı esaslar açıklanmış, bu metodun anlaşılmasını kolaylaştırmak için bir problem çözülerek, teori pratiğe uygulanmıştır. Ayrıca makalede birçok trigonometrik hesap cetveli yer almaktadır.

- [106] Suver-i Hendesiye 511-515
Hüsnü Hamid

Makalede ondokuzuncu yüzyılda kurulan "hendese-i irtisamiye" (tasarı geometri) okulunun ele aldığı geometrik şekiller kavramının açıklaması yapılır ve bu okula göre diğer geometrik kavramlar ve şekiller hakkında genel bilgi verilir. AK.

- [107] Nazariye-i Aded - Hesab-i Alâdan Mabad - Mişarın yan.
φ tâbi-i adedisinin havas-ı meşhuresi 516-525
Mehmed Nadir

Sayılar teorisi ve yüksek aritmetiğin bir konusu olan ve yazarın bir önceki sayıda incelemeye başladığı $\phi(n)$ bağımlı sayısının özelliklerini incelemeyi sürdürmektedir. Teorik inceleme yanında çözümlü örnekler verilmektedir.

- [108] Paskal Müseddesi Üzerine 526-533
Misbah, mühendis

Pascal altıgeni üzerine kaleme alınan bu makalede, bu altıgenin tanımı ve özellikleri incelenmektedir. Konu, koni kesitleri ile ilgilidir. Yazar, sonuç bölümünde Pascal altıgeninin geometrideki yerini özetlemektedir.

Kısm-ı Sani: Riyaziyat-ı Adıye

- [109] Temâmî Aded ile Usul-i Taksim (Mabad) 535-538
Mehmed Nadir

Yazar, bir önceki sayıdaki makalesinde incelemeye başladığı "temâmî aded" ile bölmenin temelleri konusuna devam etmiştir. Teorik açıklamalar yanında çözümlü örnekler de verilmektedir.

Sene 2, Sayı, 6, Ağustos 1333 (1917)

- [110] Mihanik-i Riyazi Meselesi 539-545
Mustafa Salim

Matematiksel mekanik konusunda bir problem ve çözümüdür. Problem optik ile ilgilidir.

- [111] İsneyniyet Kanunu 546-552
Hüsnü Hamid

Yazar, bir önceki sayıda incelemeye başladığı tasarı geometrideki geometrik şekiller konusunu incelemeye devam etmektedir. Bu makalede özellikle İsneyniyet (düalite) Kanununu ele almaktadır.

- [112] Mikabiyelerin Nukad- İnitafı 553-563
Misbah, mühendis

Bir cebirsel eğrinin inıtaf (büküm) noktalarının incelenmesi yapılıdır. Konunun geometrik çizimleri yanında, cebirsel analizi de verilmiştir.

- [113] Cebir [Mesaili] 564-568
Ali Bey [Yar]

$y^2 = x^3 + bx$ eğrisinin analitik düzlemde çiziminin üç farklı çözümü yapılıdır ve cebirsel ispatları verilir.

- [114] Kabiliyet-i Taksim Hakkında Kaide-i Umumiye 569-579
Mehmed Nadir

Bölünebilirlik kavramının teorik bir incelemesidir. Daha sonra, konu için genel bir kural verilmeye çalışılarak bunun ispatı yapılır. Teorik bilgiler yanında çözümlü örnekler de mevcuttur.

- [115] Nazariye-i Adad - Hesab-ı Alâ (mabadi var) 580-589
Mehmed Nadir

Sayılar teorisi ve ileri (yüksek) aritmetik Fermat'ın $(a+b)^n$ ne Z açılımı için verdiği bir kuralın müellif tarafından yapılan yeni bir ispatıdır. Bunun yanında Wilson teorisi de incelenir.

- [116] Paskal Müseddesi Üzerine 590-592
H. H. [Hüsnü Hamid]

Pascal altıgeninin Pascal tarafından keşfinden yazarın dönemine kadar olan tarihi gelişimi incelenmektedir. Matematik tarihi açısından dikkat çekici bir çalışmadır.

Kısım-ı Sani: Riyaziyat-ı Adiye

- [117] Dahil-i Daireye Onyeddi Zilî-i Müsella-i Muntazam
 Tersimi 594-608
Hüsnü Hamid

Bir dairenin içine düzgün onyedigen çizmenin geometrik ve cebirsel incelenmesidir. Burada yazar, Alman matematikçi Schroeter'in (1829-1892) yaptığı çalışmalardan faydalanmıştır.

- [118] Cebir Meselesi 608
Hasan Fehmi

- [119] Cebir [Meselesi] 609-615
Hasan Fehmi

Yazar, trigonometrik bir özdeşliğin cebirsel analizini yapmaktadır.

- [120] Fizik Meselesi 616-620
Tevfik

İki optik problemin çözümüdür. Birinci problemin iki farklı, ikinci problemin de farklı üç çözümü verilmiştir.

EK 2

DARÜLFÜNUN FEN FAKÜLTESİ MECMUASI (1924-1933)

Tabiiyat Kısmı

Riyaziyat, Fizik, Kimya ve Tabiiyat ve Ulum-i Tatbikiye

Sene 2, Sayı 1, Eylül, Teşrin-i Evvel, Teşrin-i Sani 1340 (1924)

- [121] Klasik Mihanikin Mütaarifeleri 3-11
Paul Painlevé. (Çev. *Hüsnü Hamid*)

Mekanik ilminin doğuşu, gelişmesi, diğer ilimler ile münasebeti, matematikle olan ilişkisi, mekanikte yol ve zamanın ölçülmesi vs. ele alınmıştır. AK.

- [122] Hoene Wronski 12-26
Mehmed Nadir, Nazariye-i Adad müderrisi

Mehmed Nadir, Polonyalı filozof Wronski (Joseph Maria Hoene, 1776-1853)'nin dördüncü derecenin üstündeki denklemlerin cebirsel genel çözümü olmadığı hakkında ileri sürdüğü görüşün cebirsel açıdan doğru olduğu ancak bu denklemler için "teleolojik" çözüm ismini verdiği yeni bir çözüm türü önermesini tartışmakta ve bunun önemli bir tez olduğunu vurgulamaktadır. Bu arada Wronski'nin matematik felsefesi konusundaki diğer fikirlerine temas etmektedir. OM.

- [123] Müzdevic Hamız-ı Glukeron (Gepaarter glukonsäure) 27-33
Ömer Şevket, Darülfünun Kimya-yı Uzvi müderrisi

Yazar, glukuronik asitin özelliklerini ve bu maddeyi gayet az miktar idrar içinde bile kolay ve çabuk olarak teşhis etmek için bulduğu yeni metodu tanıtmaktadır. Bu usulü ayrıca G. Neuberg ile birlikte *Biochemische Zeitschrift*'te (c. 5, 1912) yayınladığını bildirmektedir. OM.

- [124] Zaman-ı Kadimede Ökse Nebatı Hakkında Avrupalıların
 İtikad-ı Batılası ve Mezkur Nebat Hakkında Mütalaat-ı
 Fenniye 34-45
Esad Şerefeddin, Nebatat müderrisi

Yazar, ökse otunu (*Viscum album*) botanik yönden tanıtmış, ayrıntılı bir resmini vermiş, genel yayılışını, hangi ağaçlar üzerinde parazit yaşadığını, yurdumuzda en çok armut ağacı üzerinde görüldüğünü, kuşlar vasıtasıyla yayıldığını, zarar ve

faydasını, hayvan yemi olarak kullanıldığını kaydettikten sonra tarihçesinden bahsetmiştir. Bitkinin tıbbi yönünden ve etkisinden bahsedilmemiştir. Fransa'da ve İngiltere'de tılsım olarak itibar gördüğü kaydedilmiştir. Kaynak bildirilmemiş olmakla beraber, makalenin taşıdığı Fransızca kelimelerden, Fransızca bir eser veya eserlerden derlenmiş olduğu açıktır. Bkz. Asuman Baytop & Feza Günergun, "Dr. Esad Şerefeddin Köprülü (1866-1942) ve Botanikle İlgili Çalışmaları", II. Türk Eczacılık Tarihi Sempozyumu'na (Ankara, 6-7 Mayıs 1994) sunulan bildiri.

- [125] Kimya-yı Zirai Mebahisinden Zeytinyağcılık 46-53
Cevad Mazhar

Zeytinyağı üretiminin ayrıntılı olarak anlatıldığı bu makalede, zeytin - zeytinyağı-posa oranlarını veren cetveller de bulunmaktadır.

Sene 2, Sayı 2, Kanun-i Evvel, Kanun-i Sani, Şubat 1341 (1924)

- [126] Klasik Mihanikin Mütaarifeleri 57-83
Paul Painlevé (Çev. Hüsnü Hamid)

- [127] Semanın Rengi 84-106
Fatin

Eski alimlerin (Leonardo; 10. yüzyılda Marit, Fabri) gökyüzünün rengini nasıl açıkladıklarına kısaca temas edildikten sonra 18. ve 19. yüzyıl alimlerinden Sosor (1740- 1799), Pabinet (1794-1872), Tindall (1809-1903), Arago (1786-1853), Clausius (1822-1888), Stokes (1819-1903) ve Lord Rayleigh (1842-1919)'ın bu konuyu derinlemesine inceleyerek açıklamaya çalıştıkları bildirilmektedir. Clausius'un tedahül hadisesi (enterferans) için, Stokes 'un tekyasür hadisesi için verdiği izahlar verilmekte ve Rayleigh'in intişar nazariyesinin (saçılım kanunu) açıklanmaktadır. AK.

- [128] Tayf-ı Şemsinin İmtidadı (Fevk-i Benefşe) 107-115
Tevfik, Umumi Fizik müderrisi

Güneş spektrumunun meydana getiren renkler, bunların birbirlerinden nasıl ayrıldığı, güneş spektrumu üzerinde M. Simon, Schumann, M. Millikan, Holweck, Bravais, Laue, Ch. Fabry vs. bilim adamlarının görüşlerinden bahsedilmektedir. AK.

- [129] Yeni ve Seri Usullerle Hamız-ı Bevl ve Porin Esaslarının
Tayini 116-133

Ömer Şevket, Darülfünun Fen Fakültesi Kimya-yı Umumi Müderrisi

Yazar, Darülfünun Fen Fakültesi Kimya-yı Uzvi laboratuvarında idrar içinde ürik asit miktar tayini çalışmaları sırasında, 25-100 cm³ idrar ile çalışarak 25-30 dakika içinde ürik asit miktarının tayin edildiği iki metod geliştirmiştir. Bu metodlar ile, porin bazları da tayin edilebilmektedir. Makalede, geliştirilen iki metod açıklanmaktadır. OM.

Sene 2 , Sayı 3, Mart, Nisan, Mayıs 1341 (1925)

- [130] Anadolu'da Kargı Nahiyesi Hakkında Tedkikat-ı Arziye 137-168

Doktor Ahmed Müştak, Kargılı Kadızade ,İlm ül-arz müderrisi

Kargı nahiyesini (Çorum) orografik, hidrografik ve jeolojik açıdan incelemek için yapılan gezinin sonuçları sunulmaktadır. Ayrıca, bölgenin jeolojik haritası da verilmiştir. OM.

- [131] İyodotanen teamülü ve tatbikatı (Réaction Iodotannique
et ses Applications) 169-177

Ömer Şevket, Kimya-yı Uzvi müderrisi

Yazarın Berlin'de bulunduğu sırada yaptığı bir araştırmanın neticesi olup, *Bio-chemische Zeitschrift*, c. 52, sayı 4, 1913'te yayınlanmıştır. Mazı taneninin iyod çözeltisi ile muamele edildiğinde meydana gelen kırmızı-menekşe rengi veren reaksiyonu incelemektedir. OM.

- [132] Nazariye-i Adede Dair 178-183

Mehmed Nadir, Darülfünun Nazariye-i Adad müderrisi

Yazarın, *Intermédiaire des Mathématiciens* mecmuasında A.Boutin tarafından sayılar teorisi konusunda sorulan meseleye getirdiği çözümdür. Bu çözüm, aynı zamanda adıgeçen mecmuanın 1908 senesinin 10. sayısında Mehmed Nadir imzası ile yayınlanmıştır. Makalede ayrıca, 1907 senesinden I. Dünya Savaşı'nın başına kadar bu derginin hemen her sayısında yazarın değişik problemlere getirdiği çözümlerin yayınlandığı belirtilmektedir. OM.

- [133] Havas-ı Adâda Dair Bir Davanın Tamimi 184-187

Ali Hikmet, Darülfünun Tecrübi ve Umumi Fizik Asistanı

Bu makalede, R.de Balmont tarafından *Intermédiaire des Mathématiciens* adlı mecmuanın 1920 senesindeki nüshalarından birinde sayılar teorisi konusunda sorulmuş olan bir meseleye aynı mecmuada A. Bouquet'nin 1924 yılında verdiği çözüm nakledilmiştir. AK.

- [134] Muadelatın Kabiliyet-i Halli Hakkında 188-191
Ali Yar

Ali Yar, makalenin başında matematikte bir problemin çözüm ve ispatının ne anlama geldiğini tartışmaktadır. Daha sonra, dördüncü derecenin üzerindeki denklemlerin çözümü için genel bir formül olmadığını matematikte ispatlandığını belirtmekte ve Wronski'nin bu düşüncesini eleştirmektedir. OM.

Sene 2 , Sayı 4, Haziran, Temmuz, Ağustos 1341 (1925)

- [135] Einstein Nazariyelerinin İlmî Kıymeti 195-260
Hüsnü Hamid

Yazar, Einstein'ın teorileri ile ilgili elde edebildiği yazıları toplayarak incelemiş; bunlarda teorilerin lehinde ve aleyhinde görüşlerle karşılaşmış ve bazı hüküm ve neticeler elde etmiştir. Makalesinde bu neticeleri açıkladığı gibi, Einstein öncesi dönemi ele alıp tartışmaktadır. AK.

- [136] Glikoproteidlerde Glikozamin Tayini 261-290
Ömer Şevket, Darülfünun Fen Fakültesi Kimya-yı Uzvi müderrisi

Burada, Ömer Şevket'in hocası Carl Neuberg ile birlikte, glikoproteidlerde glikozamin miktarını polarimetri ile tayin etmede buldukları metod açıklanmaktadır. Bu makale *Biochemische Zeitschrift*, c. 44, sayı 5, 1912'de yayımlanmıştır. OM.

İkinci Senenin Fihristi ..... 291 (+numarasız 2 s.)

Sene 3, Sayı 1, Eylül, Teşrin-i Evvel, Teşrin-i Sani 1341

- [137] Riyaziyat-ı Sırfede Usul 3-32
Jules Tannery (Çev. Ali Allâhyar)

Matematik ilminin ve matematik düşüncesinin özelliklerinden bahsediliyor. Temel matematik terimleri felsefe açısından ele alınıyor. Jules Tannery'den tercüme edilmiş bir matematik felsefesi yazısı. AK.

- [138] "Planude" ün iki Mesele-i Meşhuresi 33-49
Mehmed Nadir, Nazariye-i Adad müderrisi

Planude adlı matematikçi'nin geometri ve sayılar teorisini ilgilendiren iki probleminin çözümüdür. Problemlerde, verilen belirli özelliklere sahip geometrik şekiller arasında tam sayı verecek ilişkilerin tesbiti sözkonusudur. Yazarın çözümlerini başka bir kaynaktan aktardığına dair bir işaret yoktur, orijinal olabilir. Makalenin 38. sayfasından sonra, Pell denklemi olarak bilinen $2x^2 = y^2 + x^2$ denkleminin genel çözümü verilmeye çalışılır. Yazar bu konuda Avrupa'da yapılan çalışmaları tartışarak eleştiri ve kendisi bazı tekliflerde bulunur. OM.

Sene 3, Sayı 2, Kanun-i Evvel, Kanun-i Sani, Şubat 1926

- [139] Ninhidrin Teamülü / La Réaction Ninhydrine - Amino Hamızatın Taharrisi ve Hamlin Teşhisi - Abderhalden Teamülü (La Recherche des acides aminés et diagnostic de la grossesse par la réaction Ninhydrine Abderhalden) 53-86
Müderris Ömer Şevket ve Doktor Burhan Şevket

Makalenin ilk bölümünde ninhidrin ve çeşitli amino asitler, proteinler tanıtılmakta, ninhidrinin amino asitler ile verdiği ve Abderhalden reaksiyonu olarak bilinen reaksiyon açıklanmakta ve bunun gebeliğin teşhisinde kullanılması anlatılmaktadır. AK.

- [140] Hayvanat-ı Mütevassıtar Hakkında (Mésozoaires) 87-90
Ali Vehbi, Hayvanat müderrisi

Mezozoerlerin hücrelerinin olup olmadığı hakkında Ernst Haeckel'in (1834-1914) görüşleri tanıtılmakta ve tartışılmaktadır. AK.

Sene 3, Sayı, 3 Mart, Nisan, Mayıs 1926

- [141] Einstein'ın Nazariyelerinin İlmî Kıymeti (Mabad) 91-150
Hüsnü Hamid

Daha önce aynı başlık altında yayınlanan makalenin [135] devamıdır.

- [142] Hoene Wronski'nin Tevabi-i Elfiyesi 151-164
Hüsnü Hamid

Yazar, Mehmed Nadir tarafından başlatılan ve A.Yar tarafından devam ettirilen tartışmaya katılmakta ve makalenin başında Wronski'nin konu ile ilgili temel fikirlerini özetlemektedir. Daha sonra Wronski'nin teklif ettiği teleolojik yolla bazı denklem çözümleri yapmaktadır. OM.

Sene 3, Sayı 4, Haziran, Temmuz, Ağustos 1926

- [143] Tedahül: Tahkiki Ehemmiyeti - Tatbiki Hizmetleri, Bir
Misal 165-172
Tevfik, müderris

Işığın enterferansı hakkındadır.

- [144] Hoene Wronski'nin Tevabi-i elfiyyesi (devam)..... 173-198
Hüsnü Hamid, müderris

Yazar, 142. makaledeki çözümlere devam etmekte ve neticede bu çözümlerin matematik açısından anlam ifade etmediğini, felsefi kaldığını belirtmektedir. OM.

- [145] İki Daire-i Mütehavlenin Mümas-ı Müştarekelerinin
Tarifi 199-202
Hüsnü Hamid, müderris

Intermédiaire des Mathématiciens adlı derginin 1925 senesine ait bir nüshasında L. Dizin'in sormuş olduğu bir geometri problemine H. Hamid'in getirdiği çözüm. OM.

- [146] Arziyyat, Teşkil-i Arzda Dahili ve Harici
Kuvvetlerden Başka üçüncü Bir Kuvvetin Tesiri,
Yıldırım, Ahcar-ı Semaviye ve Şuhab-ı Sakıb 203-244
Doktor Ahmed Müştak, Kargılı Kadızade, Arziyyat müderrisi,

Makalenin başlığı ile ilgili konularda yabancı bilim adamlarının görüşleri nakle dilmıştır AK.

Sene 4, Sayı 1-2, Eylül, Şubat 1927

- [147] Fizikteki Faraziyeler 165-178
Henri Poincaré (Çev. *Hüsnü Hamid*)

Bir tür fizik felsefesi denemesi olup, fizikte tecrübeden bahsetmektedir. Makalede çevirenin aşağıdaki notu dikkati çekmektedir: " [Poincaré'nin] kitabının as-

İnada bir fasl-ı mahsus teşkil eden bahsi Salih Zeki merhumun müsveddeleri arasında bulamadım. Ehemmiyeti'ne mebni tercüme ederek buraya ilavesini muvafık buldum."

- [148] Madde ve Cüz-i Ferd Hakkında Son Telakkiler 179-230
Tevfik, Umumi Fizik müderrisi

Madde hakkında İlkçağ'dan (Eski Yunan) yirminci yüzyıla kadar iler sürülen teoriler ele alınmış ve bu konuda filozofların ve bilim adamlarının görüşlerine yer verilmiştir. *Encyclopédie Scientifique*'den iktibas. AK.

- [149] Arziyat, Teşekkül-i Arzda Üçüncü Bir Kuvvet (mabad) 231-292
Doktor Ahmed Müştak, Kargılı Kadızade, İstanbul Darülfünunu
Arziyyat müderrisi

Bu yazı [146] numaralı makalenin devamıdır AK.

Sene 4, Sayı, 3-4 , Mart, Ağustos 1927

- [150] Leibniz ve Newton 293-306
Mehmed Nadir, müderris

Leibniz ve Newton'un hayat hikayeleri kısaca verildikten sonra Calculus hesabı ile ilgili çalışmaları karşılaştırmalı olarak tanıtılmaktadır. AK.

- [151] Amal-i Riyaziyenin Psikolojisinin Mekanizması 307-323
Filip Şaşlın (Çev. Hüsnü Hamid)

Sayı ve hesaplama kavramlarının doğuşu ve gelişmesini konu alan bir matematik felsefesi denemesi olan Filip Şaşlın'ın makalesinden çeviri. AK.

- [152] Madde ve Cüz-i Ferd Hakkında Yeni Telakkiler 324-369
Tevfik, Umumi Fizik müderrisi

Einstein'in izafiyet (rölativite) teorisinin açıklanmasına devam edilmiştir. *Encyclopédie Scientifique*'den iktibas edilmiştir.

- [153] Ecsam-ı Sulbenin Hararet-i Mahsusası Hakkında Debye
Nazariyesi (Jeans'in eserine nazaran) 370-385
Ali Hikmet, Umumi Fizik asistanı

Peter Joseph William Debye'nin (1884-1966) katuların spesifik ısıları üzerinde yaptığı çalışma açıklanmaktadır. Bu arada katı madde, içindeki atomların hareket enerjisi, titreşim hareketi vs. açıklanmaktadır. Makalenin sonunda, Debye

(*) Sayı 3-4 yanlışlıkla tekrar 165.sahifeden başlatılmıştır.

nazariyesine dayanılarak katı cisimlerin sabit hacim altındaki spesifik ısıları için hesaplanan değerler ile deney ile elde edilen değerler arasında az bir fark bulunduğu; klasik prensiplere dayanılarak elde edilen değerler ile deney neticelerinin birbirlerinden çok farklı olduğuna işaret edilmektedir. Kuantum mekaniğine dayanan bu teorinin alıştığımız klasik mekanik prensipleri ile tezat teşkil etse de, bazı mühim olayları kesin olarak açıklaması, onun araştırılmaya ve geliştirilmeye değer bir nazariye olduğunu gösterdiğine dikkat çekilmiştir. AK.

Sene 5, Sayı 1, Teşrin-i Evvel, Teşrin-i Sani 1927

- [154] Küül-i İzopropil Hakkında Tedkikat 388-394
Hikmet Kemal

İzopropil alkollün insan üzerindeki tesiri ve fizyolojik etkilerini araştırmak ve bu alkollün doğrudan doğruya veya aseton varlığında miktarının tayini için Darülfünun Kimya Zümresi mezunlarından Hikmet Kemal Efendi'nin gerek şahsı ve gerekse mesai arkadaşları üzerinde yapmış olduğu tecrübelerin neticelerini ihtiva eden bir çalışmadır. Makalenin sonunda "Berlin, 29 Nisan 1927" kaydı vardır. OM.

- [155] Yarım Burgaz Mağarası 395-422
Hovasse, Hayvanat müderrisi

Makale, Küçükçekmece gölünün kuzeyindeki Yarım Burgaz mağarasının jeolojik incelemesi yanında, biyolojik çevresi hakkında da bilgi ihtiva etmektedir. Yazar, Cluj şehri (Romanya) speleoloji (mağara bilimi) enstitüsü müdür yardımcısının tavsiyesiyle, meslekdaşı İbrahim Hakkı Bey'in rehberliğinde ve Prof. R. Jeannel ile birlikte bu mağara üzerinde sistematik bir inceleme başlattığını ifade etmektedir. Yazının sonunda "Fen Fakültesi Zooloji Laboratuvarı, 1 Mart 1927" kaydı vardır. Ekinde 11 resim (bunlar arasında mağara duvarındaki yelkenli gemilerin resmi de bulunmaktadır) ve şema vardır. OM.

- [156] Madde ve Cüz-i Ferd Hakkında Yeni Telakki 423-459
Tevfik, Umumi Fizik müderrisi

Encyclopédie Scientifique'den alınan [148] ve [152] numaralı makalelerin devamıdır.

- [157] Peşte'de İctima Eden Beynelmillel Hayvanat Kongresine
 Dair Rapor 460-471
Ali Vehbi, Hayvanat müderrisi

Bu makale, Peşte'de toplanan 10. milletlerarası zooloji kongresine katılan yaza-

rın kongre izlenimlerini, yaptığı konuşmayı ve Bükreş, Sofya ve Buda-Peşte'de ziyaret ettiği hayvanat bahçeleri, müzeleri ve istasyonları hakkındaki gözlemlerini ihtiva etmektedir. Müderris Ali Vehbi, gezdiği bilim müesseselerini kendi memleketinin müesseseleriyle karşılaştırır ve makalesini şöyle bitirir: "onlar çok çalışmışlar, biz şimdiye kadar uyumuşuz. İlerlememizi hükümet-i cumhuriyenizden temenni ve rica ederiz. İlerlemenin ruhu olan parayı hükümetimizin esirgememesini rica ederiz." Kısa bir müddet öncesine kadar hakimiyetimiz altında olan Bulgaristan'ın bile ilmi müesseselerininin Türkiye'ninkilerden üstün olduğunu görmek yazarı derinden üzmüş olduğu anlaşılmaktadır. Diğer taraftan, ilmi toplantıların faydasını, Darülfünun bütçesinde kongrelere iştirak için ayrılan paranın arttırılmasını ve bilim adamlarının Türkiye Cumhuriyeti'ni bu kongrelerde temsil edilmesininin sağlanmasını temenni eder.

[155T] La Grotte de Yarım Bourgas 1-19
Raymond Hovasse, Professeur à la Faculté dES Sciences de Stamboul

Mecmuanın aynı sayısındaki Türkçe makalenin Fransızcasıdır. Makale numarasındaki T harfi makalenin tekrar olduğunu göstermek için konmuştur.

Sene 5, Sayı 2, Kanun-i Evvel, Kanun-i Sani, Şubat 1928

[158] Son Asrın Riyaziyat Tarihine Bir Nazar 473-485
Hüsnü Hamid, müderris

Hüsnü Hamid bu yazısında matematik tarihini iki devreye ayırmıştır. Birincisi Eski Yunan devri, diğeri ise Harezmi'nin cebir metodunu bulmasıyla başlayan cebir devri. Makalede, matematik biliminin Mısır ve Mezopotamya'nın mirasını alarak Eski Yunan'da doğuşu, İslam matematiği ve matematiğin Avrupa'daki gelişmesi ele alınmaktadır. Lagrange, Felix Klein ve Gauss (sayı teorisi ve Öklid dışı geometrinin doğuşundaki rolü) gibi matematikçilerin yanında diğeri Avrupalı matematikçilerin sayılar teorisi hakkındaki çalışmaları tanıtılmıştır.

[159] İnikas ve İnkisar Kanunlarının Hususi Bir Prensip İle
 İstihracı 486-495
Tevfik

Işık konusunda Newton'un "sudur nazariyesi" (ışığın yayılması partiküllerin emisyonu ile olur) ile Huygens'in "temevvüc nazariyesi" (dalga teorisi) birbirinden farklı teoriler ileri sürdüklerine dikkat çekildikten sonra, yansıma ve kırılma kanunlarını elde etmek için yazar tarafından geliştirilen yeni bir metod açıklanmaktadır. OM.

[160] Tekamülü İzah Eden Nazariyeler 496-505

Raymond Hovasse, Fen Fakültesi müderrislerinden

Lamarck, Darwin'in evrim teorilerinden, tabii seleksiyondan bahsedilmiş, mütasyonizm, Mendelizm örneklerle açıklanmıştır. Makalesinin sonunda yazar, kendi görüşünü de ilave etmiş; çevrenin etkisinin inkar edilemeyeceğini, bu konuda kitap yazarken teorik mütalaalara fazla ehemmiyet verilmemesi lazım geldiğini ve bu konuda yapılacak araştırmalarla evrim meselesinin elli yıl içinde halledileceğini ifade etmiştir.

[161] Madde ve Cüz-i Ferd hakkında Yeni Telakkiler 506-557

Tevfik, Umumi Fizik müderrisi

Rutherford atom modeli, Bohr atomu ve kuantum mekaniği vs. hakkında *Encyclopédie Scientifique*'den alınan bilgiler aktarılmıştır. AK.

[159T] Obtention des Lois de la Réflexion et de la Réfraction
par une Méthode Particulière 1-3

Tevfik

Aynı sayıdaki [159] numaralı Türkçe makalenin Fransızca'sıdır.

Sene 5, Sayı 3, Mart, Nisan, Mayıs 1928

[162] Wronski'nin Riyaziyat Felsefesi 562-587

Hüsnü Hamid, müderris

Dört makale boyunca [Nr. 122, 134, 142, 144] süren tartışmanın kaynaklandığı Wronski'nin hayatı, eserleri tanıtıldıktan sonra, Wronski'nin 1813'te yayınlamış olduğu *Matematik Felsefesi* adlı Fransızca eserine dayanılarak onun genel matematik felsefesi incelenmektedir. OM.

[163] Dişi mi? Erkek mi? 588-600

Ali Vehbi, Hayvanat müderrisi

Yazarın 19 Nisan 1928'de Kadıköy Mühürdar Kulübü'nde verdiği konferansın metnidir. Hayvanlarda cinsiyet itibarıyla dişinin mi erkeğin mi önemli olduğu; insan ırkının devamında dişinin mi erkeğin mi ehemmiyet taşıdığı; arzu ile dişi veya erkek yavru meydana getirilip getirilemeyeceği gibi konular tartışılmaktadır.

- [164] Madde ve Cüz-i Ferd Hakkında Yeni Telakkiler 601-624
Tevfik

Bu makalede işlenen konular kısaca şunlardır: bileşik atomların yapısı (müterek-kib cüz-i ferdler), X ışınlarının elde edilmesi, atomun oluşumu ve kimyasal ilgi.

Sene 5, Sayı 4, Haziran, Temmuz, Ağustos 1928

- [165] Mevad-ı Uzviyede Müvellidülma ve Kükürt Taharrisi 625-634
Ömer Şevket, Kimya-yı Uzvi müderrisi

Makalede, katı ve sıvı organik maddelerde ve anorganik amonyum tuzlarında hidrojen aranması; organik maddelerde ve sülfür ve sülfatlar dışındaki anorganik kükürt bileşiklerinde kükürt aranması açıklanmaktadır. AK.

- [166] Zıyanın Husulü 635-680
Tevfik, Umumi Fizik müderrisi

Muhtelif kaynaklar tarafından verilen ışığın analizi (tahlil-i ziya=spektroskopi), spektrum çizgileri, spektrumun oluşumuna etki eden faktörler (basınç, safsızlıklar, izotopi, Doppler-Fizeau olayı, Zeeman olayı, Stark olayı vs.) ve ışığın yayılma mekanizması anlatılmaktadır. AK.

- [167] Ultraviyole İlerisinde Suyun Kuvve-i Belyesiyle Kuarsınki Arasında
Mukayese (Kuarsın mukayeseşi) 681-700
Tevfik

Bu makalede, mor ötesi bölgede suyun ve kuars maddesinin absorpsiyon kabiliyeti mukayese edilmektedir.

Sene 6, Sayı 1, Eylül, I. Teşrin, II. Teşrin 1929

- [168] Ecsam-ı Uzviyede Floresans Hadisesi ile Zerrenin
Kimyevi Bünyesi Arasındaki Münasebet 701-717
Ömer Şevket, Kimya-yı Uzvi müderrisi

Yazar, İstanbul Darülfünunu Fen Fakültesi Mecmuasında daha önce Tevfik Bey tarafından yayınlanan (Sene 5, Sayı 4, 1928) makalede, flüoresansın fizik açısından değerlendirildiğini, ancak son zamanlarda organik cisimlerde flüoresans olayı ile cismin kimyasal yapısı arasında yakın ilişkili bulunduğunun kabul edildiğini belirtmekte ve yazısında bunun üzerinde duracağını bildirmektedir. H. Kauf-

mann, Rich, Meyer, G. C. Schmidt, E. Widmann, J. th. Hewitt, F. Henrich'in bu konudaki çalışmalarından bahsedilmektedir. AK.

- [169] Fizik ve Tehavülü 718-763
Tevfik, Fizik müderrisi

Lucien Poincaré'den tercüme edilmiş bir makale dizisinin birinci makalesidir. İlk bölümde Fizik biliminin 1800'den sonra geçirdiği safhalar, daha sonra fiziğin temel prensipleri (Lavoisier prensibi, enerjinin korunumu prensibi), Carnot çevrimi, termodinamik kavramları (entropi) ve prensipleri, atomizm'den bahsedilir. AK.

- [170] Sur l'Histoire des Mathématiques en Turquie 764-768
Hüsni Hamid

Yazar, bu kısa makalesinin başında İslam dünyasında ve Osmanlı'da matematik bilimlerinin gerileme sebeplerini vermektedir. Osmanlı'daki gerilemeyi, Avrupalı matematikçilerin el-Harezmi'nin cebir metodunu tercih ederken, 14-16. yüzyıl Osmanlı matematikçilerinin Euclid'in mantığı ve estetiği esas alan kavramını terketmemelerine bağlamaktadır. Batı matematiğinin Türkiye'ye Cassini'nin zicinin tercümesiyle girdiğini, logaritmanın Halifezade ile Türkiye'ye girdiğini, daha sonra bu konuda Gelenbevi İsmail Efendi'nin bir eser yazdığını belirtmektedir. Mühendishane'nin matematik bilimlerinin gelişmesinde etkili olduğuna işaret ettikten sonra 19.-20. yüzyıl matematikçileri arasında Hoca İshak Efendi'yi, Tevfik Paşa'yı ve Salih Zeki'yi zikreder ve Salih Zeki'nin eserlerini sayar. Sonuç olarak, Türkiye'de matematiğin yeni bir safhaya girdiğini; Arap semboller yerine milletlerarası notasyonun kullanılmasının Türk matematikçilerinin ilmi faaliyetlere daha yakından iştirak etmesine imkan vereceğini ifade etmektedir. OM.

Sene 6, Sayı 2, Birinci Kanun, İkinci Kanun, Şubat 1929

- [171] 1928 Senesi Tatilinde Darülfünun Namına Anadolu'da
Yapılan Seyahat-i Fenniye Hakkında müşahadat ve
Tetkikatımızı Mübeyyin Rapordur 769-786
Dr. Ali Vehbi, Hayvanat müderrisi
Hovasse, Hayvanat İstasyonu Müdürü

25 Haziran - 15 Temmuz 1928 tarihlerinde, hayvan numuneleri toplamak gayesiyle İzmit, Bilecik ve Bursa vilayetlerine yapılan gezinin raporudur. Makalenin

başında, bu gezinin Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde yaşayan hayvanları toplama ve medeni ülkelerde olduğu gibi bir "hayvanat müzesi" kurma gayesiyle yapıldığı ve Darülfünun tarihinde ilk defa olarak hayvanat şubesine böyle bir "seyahat-fenniye"ye yapması için izin verildiği kaydedilmektedir. Makalede ayrıca gezi güzergahını veren bir harita vardır. OM.

- [172] Fizik ve Tehavülü 787-829
Tevfik

Bu makale, [169] numaralı makalenin devamıdır. İlk kısımda, Maddenin Muh-telif Halleri başlığı altında akışkanların dengesi, Van der Waals bağıntısı, gazların sıvılaştırılması, katılar ve sıvılar, katıların şekil değiştirmesi ele alınmakta; ikinci kısımda ise çözeltiler ve elektroliz (elektriki intiza) başlığı altında difüzyon teorisi ve uygulaması, osmos olayı, Van't Hoff Kanunu, elektrolizde Arrhenius teorisi, Faraday'ın elektroliz kanunları, Nernst teorisi açıklanmaktadır. AK.

- [171T] Une Excursion Zoologique dans la Région Sud-Est de la
Mer de Marmara par les Professeurs Raymond Hovasse et
Aly Wahby 830-848

Aynı sayıdaki [171] numaralı makalenin Fransızcasıdır. Makalenin sonuna fotoğrafların ve hayvan isimlerinin Latince'lerinin okunuş cetvelinin yer aldığı 10 sayfa eklenmiştir.

Sene 6, Sayı 3, Mart, Nisan, Mayıs 1929

- [173] Malaryaya Karşı Hayvanat Mücadelesi 849-850
R. Hovasse, Müderris, Şarkta Fransız Sıtma Mücadele Müessesesinin
Sabık Muavini (1917-18)

Sıtma mücadelesine zoolojik yaklaşım. Sıtma yapan anofeller ile mücadelede *Cambusia Holbrooki* adlı balığın kullanılması, bu balığın ithali ve üretilmesi. AK.

- [174] Maiyatın Bel'i Tayfları 851-868
Tevfik, Umumi Fizik Müderrisi

Bu makalede sıvıların absorpsiyon spektrumları; spektrumların oluşması; bozulmasındaki etkenler vs. ele alınmış ve çeşitli çözeltilerin absorpsiyon spektrumları verilmiştir. Makale içinde V. Henri'nin *Etude de Photochimie* (1919) isimli kitabı zikredilmiştir. AK.

- [175] Fiziki Hazır ve Tehavvülü 869-908
Tevfik, Umumi Fizik Müderrisi

Poincaré'den tercüme edilen [169, 172] numaralı makalelerin devamıdır. Esir başlığı altında Descartes'in, Newton'un teorileri, Fresnel'in ışık kanunları, radyasyon, elektromagnetizm, Röntgen ışınları vs.'den bahsedilmekte, ikinci kısımda gazların iletkenliği, suyun iyonlarla yoğunlaştırılması, iyonların oluşması, metal iletkenliği vs. konuları işlenmektedir.

- [176] Sur la caractéristique et la sous-caractéristique du
 paraboloïde des normales aux surfaces réglées 909-913
H. Hamid, müderris

- [177] Observations sur une Perdrix bartavelle du Mont-Taurus 914-919
Dr. Aly Wahby, Professeur de Zoologie à l'Université d'Istanbul

1925 yılında, Toros Dağları'nda yakalanıp İstanbul'a bir çift keklik getirilmiştir. Erkek olan ölmüş, dişi (*Alectoris graeca cypristes* Hartert) İstanbul şartlarında üç yıl daha yaşamıştır. Yazar, bu süre içinde dişinin yumurtlamasını gözlemiş ve yumurta ağırlıklarını kaydetmiştir. Makale, bu süre içinde keklik ve yumurtalar üzerinde yapılan gözlemleri ihtiva etmektedir. OM.

- [178] Excursion zoologique dans la région sud-est de la mer
 de Marmara, IIème partie : Liste des animaux recueillis 920-939
Raymond Hovasse,

Bu makalede, Marmara Denizi'nin Güney-Doğu bölgesine yapılan gezideki incelemelerden elde edilen neticelerin bir bölümü verilmektedir. İlk bölümde, Sapanca, Sucak, Bilecik, Bursa, İznik, Keşişdağı'ndan toplanan hayvanların listesi verilmektedir (Kuşların ve Arachnides/Kabuklu eklem bacaklıların) üzerindeki incelemenin Ali Vehbi tarafından yayınlanacağı bildirilmektedir). Bu makalede muntıkada yaşayan omurgalılar (balıklar, batras-yenler, sürüngenler, memeliler) ile Sapanca, İznik, Apolyont göllerinin faunası tayin edilmiştir, bunların Latince isimleri verilmiştir. Keşiş Dağı'nın faunasının bölgeden farklı olduğu tesbit edilmiş ve bu dağın faunasının İç Anadolu'nunki ile karşılaştırılmasının lüzumu üzerinde durulmuştur. OM.

Sene 6, Sayı 4, Haziran, Temmuz, Ağustos 1929

- [179] Kimya Teorileri ve Taamüllerinin Tahmini 945-958
M. Faillebin, Şimifizik müderrisi

Kimyasal reaksiyonların işleyişi ile ilgili ileri sürülen teoriler (kinetik, statik ve dinamik) teoriler açıklanmaktadır. AK.

- [180] Fizik Tehavvülü (son) 959-990
Tevfik, Müderris

Poincaré'den tercüme édilen ve [169, 172, 175] numaralı yazıların sonuncusudur. Bu yazıda ele alınan konular şunlardır: Katot ışınları, radyoaktif maddeler, radyoaktif cisimlerin ışınımı ve tasaudat'ı, maddenin parçalanması (infisahı) ve atom enerjisi, esir-madde ilişkisi, Lorentz teorisi, elektronların kütlesi, esirin yapısına ve maddenin oluşmasına dair yeni görüşler. AK.

- [181] Sur une réaction de la résorcine et un nouvel indicateur coloré 991-994
Ligor Bey & M. Faillebin

Bu çalışmada, rezorsinin bazı metal kanyonları (Cd, Zn, Cu) varlığında amonyaya tesiri incelenmiştir. Reaksiyonda ortaya çıkan mavi rengi bir oksidasyon neticesi olduğu, reaksiyon sırasında renkli indikatör görevi gören iki cismin meydana geldiğini bulunmuştur. Bu renkli maddelerin ekstraksiyonu yapılmış ve incelenmiştir. Bu çalışma Fransız İlimler Akademisi'nin 3 Haziran 1929 tarihli oturumunda sunulmuş ve *Comptes Rendus de l'Académie des Sciences*'da (c. 188, s.1679, 1929)'da yayınlanmıştır. OM.

Sene 7, Sayı 1-2, Haziran, İkinci Teşrin 1930

- [182] Cenubi Karadeniz Mintkasından Gelme Nebat Bakiyeleri
 (Jeoloji Enstitüsü Neşriyatından Nr. 2) 997-1006
K. Nagalhard (Çev. Hamit Nafiz, Jeoloji muallimi)

Leipzig Üniversitesi profesörlerinden Dr. Penck tarafından gönderilen üçüncü zamana ait birkaç bitki fosili üzerindeki inceleme neticeleri verilmektedir. Gönderilen fosiller Ayazma (Ağaçlı) mevkiinden ve Tavşanlı civarındaki Yeniköy'den çıkarılmış olan fosillerin, Birinci Dünya Savaşı sırasında İstanbul'da çıkan yangın sırasında mahvolmuş olan zengin bir koleksiyondan kurtarılmış olması dikkat çekicidir. OM.

- [183] Of-Sürmene Mintkasının Jeolojik Bünyesi ve Burada 1929 Senesi
 Yazında Vukua Gelen Heyelan ve Feyezan Hadiseleri
 (Jeoloji Enstitüsü Neşriyatından Nr.3) 1007-1038
Hamit Nafiz, Jeoloji muallimi

Makale, Doğu Karadeniz sahillerinde Araklı ve Rize burunları arasında 1929 Temmuz'unda vuku bulan feyezan (sel) ve heyelan olayının aynı senenin Ağus-

tos ayında yapılan incelenmesinden elde edilen sonuçları sunmaktadır. Mıntıkanın jeolojik oluşumu, hidrolojik rejimi, meydana gelen tahribat vs. ele alınmıştır. Makale sonunda, mecmuada o güne kadar yayımlanan yazılarda rastlanılmayan bibliyografyanın "müracaat edilen eserler listesi" adı ile ilk defa verilmiş olması dikkat çekicidir. OM.

- [184] Sürmene ve Of Mıntıkasının Jeolojik Teşekkülatı ve Petrografik Bünyesi (Jeoloji Enstitüsü Neşriyatından Nr.4) 1038-1052
Ahmet Malik, Petrografi ve Paleontoloji Muallimi

Yazar, Trabzon vilayetinin Sürmene ve Of kazaları havalisinde 5 Temmuz 1929 günü meydana gelen sel ve heyelan tahribatını incelemek için yapılan seyahat sırasında Mamahos ve Ofun Sulaklı vadilerinin jeolojik yapısına ait tuttuğu notlar ve topladığı numuneler üzerinde yaptığı incelemelerin neticelerini vermektedir. Diğer taraftan arazinin petrografik bünyesini izah etmektedir. OM.

Sene 7, Sayı 3-4, Birinci Kanun 1931

- [182T] Jungtertiaere Pflanzenreste aus den Südlischen Gebiet des Schwarzen Meeres ..... 1053-1064 + 8 s.(resim)
Von K. Nagalhard

Sayı 1-2, Haziran-İkinci Teşrin 1930'deki [182] numaralı makalenin Almancasıdır.

- [185] Giresun Mıntıkası Fındık Ağaçları Hayvanat Mecmuası
Prof. R. Hovasse 1077-1082

Yazar, Haziran 1931 yılında Darülfünun'un teşebbüsüyle Giresun civarına yaptığı gezide fındık ağaçlarını entomolojik (böcek bilim) açıdan incelemiştir. Makalede, tesbit ettiği böcekleri sıralamakta ve bunlar içinde en önemli olan üç tanesini (*Balaninus nucum*, *Xyleborus (anisandrus) dispar* ve *Eriophyes avellanae*) tanıtmaktadır. Yazar, bu gezi ile ilgili bir raporunun "Giresun Mıntıkası Fındık Ağaçları Hakkında Tetkikat" adı ile Fen Fakültesi tarafından yayımlandığını ve bu raporunda Giresun'da fındık ziraatini geliştirecek (hastalıklara dayanıklı cins fındık ağacını tesbit eden vs.) bir enstitünün kurulmasını teklif ettiğini ve bu teklifin Ocak 1931'de Ankara'da toplanan Ziraat Kongresi'nde kabul edildiğini kaydetmektedir. OM.

- [186] Alkalimetride Yeni Bir Usul 1083-1088
Ömer Şevket, Fen Fakültesi Kimya Müderrisi

Ömer Şevket, Darülfünun Fen Fakültesi organik kimya laboratuarında yaptığı üç

çalışmayı Berlin'de Prof. Neuberg'e göndermiş ve bu makaleler *Biochemische Zeitschrift*'te ayrı ayrı yayınlanmıştır. Bu makalede adı geçen üç çalışma birarada sunulmuş olup, *Biochemische Zeitschrift*'te yayınlanan makaleler *Darülfünun Fen Fakültesi Mecmuası*'nda Almanca olarak terkar yayınlanmıştır (Bkz. [186T] numaralı üç makale). "Alkalimetri'de Yeni Bir Usul" başlıklı makalenin ilk kısmında Amonyak ve alkali karbonatlar varlığında alkali hidroksitlerin (Aetzalkalien) tayini için yeni ve basit bir metod teklif edilmekte ve bu metod iyodürlerin ve cıva bileşiklerindeki cıva miktarının tayinine uygulanmaktadır. İkinci kısımda ürik asit miktar tayini için yeni ve çabuk bir metod teklif edilmekte, üçüncü kısımda ise organik maddelerde karbon, hidrojen ve kükürt aramak için yeni bir usul sunulmaktadır. OM.

- [187] Raman Efesinin Tecrübi Kanunları 1089-1114
Tevfik, Umumi Fizik müderrisi

Bu makale, Franco-Canadien bilim enstitüsünde Jean Cabannes tarafından verilen konferanstan alınmıştır. Saçılım, fluoresans, optik rezonansa vs. ait bilgiler verilmekte, Raman'ın (1888-1970) 1928 yılındaki çalışmaları neticesinde ortaya koyduğu ve Raman etkisi olarak bilinen olayı ve ilgili kanunları açıklamaktadır. AK.

- [188] Kurşunun Tahlilî Bir Teamülüne Dair 1115-1116
Ligor, müderris; Faillebin, müderris

Metal kanyonları varlığında rezorsinin amonyakla verdiği reaksiyonun kurşun tayininde kullanılmasını incelemektedir. *Bulletin de la Société Chimique* (4e Série, c.45, s.225, 1929)'de yayınlamıştır.

- [189] Katyonlar Muvacehesinde Amonyanın Rezorsin Üzerine
Tesiriyle Vaki Olan Taamülün Yeni Tahlili Tatbiki 1117-1119
Ligor, müderris

Rezorsinin amonyaklı çözeltide Kadmiyum (Cd) ve Kalay (Sn) kanyonları varlığında verdiği reaksiyonların incelenmesidir. Bu metod 21. 7. 1930'da "Société Chimique de France"a sunulmuş, ve *Bulletin de la Société Chimique de France* (4e Série, c. 47, s. 1192, 1930)'de yayınlanmıştır. OM.

- [190] İstanbul Civarında Neogen Arazisinin Bünyesi Hakkında
Müşahedeler 1120-1129
Prof. E. Chaput (Çev. Hamit Nafiz)

İstanbul civarındaki Neojen arazisi üzerinde yapılan jeolojik araştırmaların neticeleri verilmiştir. Araştırma yapılan yerler şunlardır: Hazinedar Çiftliği taşo-
cıkları (Bakırköy?), Davutpaşa Vadisi (Topkapı?), Kazlıçeşme Falez (Zeytin-

burnu?) ve Likos Vadisi (Langa, Likos dereleri / Topkapı ile Edirnekapı-Fatih civarı). OM.

Levhaların İzahı 1130

[190T] Observations sur la Structure du Néogène des Environs
de Constantinople 1131-1150
E. Chaput

Yukarıdaki makalenin Fransızcasıdır.

[185T] La Faune des Noisetiers dans la Région de Gironde 1151-1156
R. Hovasse

[186T] Eine neue Methode in der Alkalimetrie 1157-1160
Ömer Schewket

Biochemische Zeitschrift c. 224, s.325, 1930'da yayınlanan makaledir.

[186T] Über eine neue Methode zum Nachweis von C, H, S, in
organischen Verbindungen 1161-1163
Ömer Schewket

Biochemische Zeitschrift c. 224, s. 328, 1930'da yayınlanan makale olup, Türkçesi [186] numaralı makalenin içindedir.

[186T] Eine neue and schnelle Methode zur Bestimmung der
Harnsäure 1164-1167
Ömer Schewket

Biochemische Zeitschrift c. 224, s. 322, 1930'da yayınlanan makale olup, Türkçesi [186] numaralı makalenin içindedir.

[188T] Sur une Réaction Analytique de Plomb 1168-1169
Ligor Bey & Faillebin

Bulletin de la Société Chimique de France, 4e Série, t. 45, c. 225, 1929'da yayınlanmıştır. [188] numaralı makalenin Fransızcasıdır.

[189T] Nouvelles applications analytiques de la réaction de l'ammoniaque sur
la résorcine en présence de cations 1170-1172
Ligor Bey

Bulletin de la Société Chimique de France (4e Série, c. 47, s. 1192, 1930)'de yayınlanmıştır. [189] numaralı makalenin Fransızcasıdır.

Sene 8, Sayı 1, Haziran 1931

- [191] Yalova Kaplıca Sularının Tetkiki 1173-1211
Faillibin, Strasbourg Darülfünunu müderrislerinden
Cevat Mazhar, Sınai Uzvi ve Hayati Kimya müderrisi
Ligor, Gayri Uzvi ve Tahlili Kimya müderrisi
İlhami, Şimifizik ve Elektroşimi müderris muavini, muallim

Yazarlara, Yalova sıcak su kaynaklarının analiz etme görevi verilmiş, 11 Eylül 1929'da yapılan gezi sırasında bu suların radyoaktivite analizi, kimyasal analizi ve spektrografik analizi ile sulardaki nadir elementlerin tayini yapılmıştır. Makalede, bu çalışmanın neticelerinin Collège de France'da "Institut de Climatologie de d'Hydrologie" ye sunulduğu ve enstitünün "Annales"lerinde yayınlandığı bildirilmiştir. OM.

- [192] Ada Çamlarına Musallat Olan Böcekler 1213-1299
Prof. Hovasse, Hayvanat Müderrisi
M. Süreyya, Böcek mütehassısı, Şura-yı Devlet Azası

Çamlar üzerinde kolaylıkla görülen ve tehlikeli olması dolayısıyla tanınması lazım gelen zararlı böceklerin (çam ağacı pamuklu biti, *Leucapsis loewi*, çam ağacı yuva böceği, orman bahçivani vs.) biyolojik, fizyolojik özellikleri, yaptıkları tahribat, mücadele yolları tanıtılmaktadır. AK.

- [192T] Les Ennemis des Pins aux Iles de Prince 1230-1244
Prof. Hovasse

Yukarıdaki makalenin Fransızcasıdır.

- [193] Sesli Filimlerin Aydınlatılması 1245-1268
Tevfik, Umumi Fizik müderrisi

M. Louis Dunoyer'nin "L'Eclairage des films sonores" başlıklı yazısından tercüme olup, sesli filmlerin esasları, sesli filmlerin ışıklandırılmasının teorik incelenmesi, şekil ve formüllerle açıklanmaktadır. AK.

Sene 8, Sayı 2, Eylül 1931

- [194] Su ve Cıva Üzerinde Bir Molekül Kalınlığında Filmler 1269-1292
Fahir E., Fizik müderris muavini

Fahir E. [Yeniçay]'ın (1902 - 1988) Sorbonne Üniversitesinde "ulum-i hikemi-

ye" doktorluğu için sunduğu ve 17 Temmuz 1930'da savunduğu tezin ilk bölümüdür. F.Yeniçay bu tez ile "Docteur d'Etat" ünvanını kazanmış olup tezini 1927 - 1930 yılları arasında çalıştığı Sorbonne Üniversitesi Fizikokimya ve Radyoaktivite Laboratuvarında hazırlamıştır. OM.

Fenni Neşriyat Hülasaları 1293-1298

Sene 8, Sayı 3, Birinci Kanun 1931

- [195] Ankara Mıntıkasının 1/135.000 Mikyasında Jeoloji
Haritasına Dair İzahat 1299-1319
E. Chaput (Çev. Hamit Nafiz)

Gelişmekte olan Ankara şehrinde bayındırlık çalışmalarının sağlıklı olarak yürütülebilmesi için Ankara bölgesinin jeolojik yapısının bilinmesine ihtiyaç duyulmuş ve İstanbul Darülfünunu, Maarif, Nafia ve İktisat Vekaletlerinin himayesiyle bu bölgede detaylı bir jeoloji araştırması başlatmış ve bölgenin bir jeolojik haritası hazırlanmıştır. Makalede İki ay boyunca malzeme toplandığı, ancak bu malzemenin petrografik ve paleontolojik incelenmesinin bitirilmediği kaydedilmektedir. Saha üzerindeki çalışmalar, İstanbul Darülfünunu profesörlerinden İbrahim Hakkı, Hamit Nafiz, Ahmet Malik Beyler ve Asistan Muhsin Adil Bey'in iştirakiyle yapılmış, laboratuvar işlerinde Mme E.Chaput yardımcı olmuştur. Makalede mıntikanın morfolojik yapısı (Lias teşekkülü, mermer kalkerler, göl rüsubatı, alüvyonlar, heyelan maddeleri, lav, tuf, kuarslı damarlar vs. incelenmiştir. OM.

Fenni Neşriyat Hülasaları 1320-1322

- [195T] Notice Explicative de la Carte Géologique à 1/135.000
de la Région d'Angora (Ankara) 1323-1345
E. Chaput, Professeur aux Universités de Dijon et d'Istanbul
Yukarıdaki makalenin Fransızcasıdır.

Fen Fakültesi Tedris Heyetinin Eserleri 1346-1350

Sene 8, Sayı 4, Mart 1932

- [196] Cıva ve Su Üzerinde Bir Molekül Kalınlığında Filmler
(devam) 1351-1374
Fahir E., Fizik müderris muavini

Fahir Yeniçay'ın [194] numaralı makalede bir kısmı verilen tezinin devamı. Burada su ve cıva üzerinde oluşturulan filmlerin incelenmesi bulunmakta, cıva üzerinde oleik asit ile oluşturulan filmlerin incelenmesi için yapılan cihaz açıklanmakta ve elde edilen neticeler sunulmaktadır. OM.

[197] İhtimalat ve Sigorta 1375-1386
Prof. Hüsnü Hamid

Olasılık hesaplarının temelleri, "tesadüf" kavramına dayanan oyunların olasılık hesapları ile olan ilgisi hakkında genel bilgiler verilmekte ve bu kanunun sigortacılık mesleğindeki yeri incelenmektedir.

Fenni Neşriyat Hülasaları 1387-1393

Fen Fakültesi Tedris Heyetinin Eserleri 1394-1398

Sen 9, Sayı 1, Haziran 1932

[198] Regle Satırların "minima noktaları" Hakkında Not 1399-1400
Prof. Hüsnü Hamid

Regle yüzeylerin "minima noktaları" müellif tarafından geometrik olarak incelenmektedir. Ancak yazar, konunun tümünü değil, zikredilen noktaların bazı özelliklerini dikkate almakta, ulaştığı sonuçları da beş noktada özetlemektedir.

[199] Eser Halinde Rezorsinin Karakterize Edilmesi Hakkında
 Carrobio Taamülünün Tekamülü 1401-1405
Müderriş Ligor, İstanbul Darülfünunu Kimya Enstitüsü

Ligor Bey, Arthur Carrobio'nun rezorsini teşhis için amonyaklı çinko klorür çözeltilisini kullandığı metodu incelemekte ve kendisi, rezorsin teşhisi için kadmiyum sülfat çözeltilisini teklif etmektedir (OM). Makale, *Bulletin de la Société Chimique de France* (4e Série, c. 51, s. 230, Février 1932)'da yayımlanmıştır.

[200] Toros Dağlarında (Alaiye Mıntıkası) Bulunan Geyiklerin
 Capra aegagrus, Palla) Tarz-ı Hayat ve Adadı 1405-1409
Prof. Ali Vehbi

Makale, başlığınan anlaşılacağı gibi, Toros dağlarında yaşayan Capra aegregus ve Palla geyikleri üzerinde yapılan incelemeyi ihtiva etmektedir. OM.

- [201] Baltalimanı Hayvanat İstasyonu..... 1409-1417
Prof. Hovasse

Baltalimanı Hayvanat Enstitüsü'nün kuruluşu, gayesi, araştırma konuları ve yapılan çalışmalar hakkında bilgi vermektedir.

- [202] "Kürevi Mevceler" Muadelesinin İtmamı 1418
Prof. Hüsnü Hamid

Belirli bazı özelliklere sahip bir kürenin merkezine olan belirli bir mesafeden geçen bir dalganın belirli bir andaki değişim miktarının tesbiti için oluşturulmuş differansiyel denklemin "Laplace Denklemi" dikkate alınarak çözümünü inceler. Konu, matematiksel fizik ile alakalıdır. Çözümün yazarın kendisine ait olup olmadığı belli değildir.

- [203] Radyom Etalonunun Beynelmillel Komisyonunun Raporu,
 1930'da Kabul Edilen Radyoaktivite Emsalleri 1422-1432
Fahir E., Fizik müderris muavini

Journal de Physique et le Radium adlı dergiden 1930 yılında radyoaktivite konusunda yapılacak çalışmalarda standartlaşma sağlamak amacıyla, milletlerarası komisyon tarafından tesbit edilen terminoloji, semboller, birimler (Curie, Eman vs.), sabitleri (Planck sabiti, Avogadro sayısı vs.) tanıtan ve değerlerini veren bir yazıdır.. AK.

- Bibliyografya 1433-1435
Fahir E.

- [200T] Vie et Moeurs des Capra aegagrus (Palas) des Mts. Taurus
 (Région d'Alaya) avec la Pl. XVII 1438-1441
Prof. Ali Vehbi

Aynı sayıdaki [200] numaralı makalenin Fransızcasıdır.

- [201T] La Station Zoologique de Baltaliman 1442-1453
Prof. Hovasse

Aynı sayıdaki [201] numaralı makalenin Fransızcasıdır.

- Fen Fakültesi Tedris Heyetinin Eserleri 1454-1458

Sene 9, Sayı 2, Birinci Teşrin 1932

[204] Prof. Faillebin'in Vefatı Münasebetiyle 1459-1460

[205] İnce Demir Tabakalarında Manyeto-optik Hadiseler 1461-1479
Prof. M. Cau, İstanbul Fizik Enstitüsü

M. Cau'nun, makalenin başlığında verilen konuda, daha önce yaptığı çalışmalarda elde ettiği neticeleri iyileştirmek için yaptığı yeni bir çalışmadır. Önceki çalışması *Annales de Physique*, Xe Série, II (1929), s. 354-449'da yayınlanmıştır. OM.

[206] Hendese 1479/1-5
Prof. Hüsnü Hamid

Yazar, Türkiye'de geometri biliminin yaygınlaştırılması için neler yapılması gerektiğini tartışmakta, hendesenin konusu, fizik ile münasebeti (Öklit ve Riemann geometrileri), geometrinin grup teorileriyle münasebeti (Felix Klein'in geometri ile dönüşüm geometrisi arasında kurduğu ilişki), topoloji, Öklit dışı geometriler, sentetik, analitik cebirsel, differensiyel geometri vs. hakkında bilgi vermektedir. AK.

[207] Radyom Elektronunun Beynelmillel Komisyonu Raporu
 (mabad) 1480-1491
Fahir E., Fizik müderris muavini

Bibliyografya 1492-1499
Fahir E.

Sene 9, Sayı 3-4, Birinci Kanun 1933

[208] Küçükçekmece Fosil Fıkralı Hayvanlar Mecmuası 1504-1620
Ahmet Malik & Hamit Nafiz

İstanbul ve civarındaki üçüncü zaman (Neojen) arazisinin oluşumu az araştırılmış olduğundan İstanbul Darülfünun jeoloji enstitüsü araştırmalarını bu arazisi mıntıkları üzerinde yoğunlaştırmıştır. 12 Nisan 1932 günü Darülfünun talebesiyle Küçükçekmece civarına yapılan inceleme gezisindeki kazılarda zengin bir omurgalı hayvanlar yatağı bulunmuş, çıkarılan parçalar Darülfünun'daki enstitü-

ye taşınmıştır. Fosillerin ilmi olarak incelenmesi için enstitüde yeterli bibliyografya ve mukayese koleksiyonu bulunamadığından parçalar, Paris'teki Paleontoloji müzesine götürülmüş ve orada yazarlar tarafından incelenmiştir. Makalede küçükçekmecenin coğrafi mevkii, jeolojik yapısı, kemiklerin bulunma ve fosilleşme tarzları, fosillerdeki omurgalı hayvanların listesi ve bunlar hakkında ayrıntılı bilgi verilmiştir. OM.

Bibliyografya 1621-1628

Fahir E.

Planşlar (Küçükçekmece makalesine ait) : 16 adet

* * *

PUBLISHED BY DARÜLFÜNUN C. ST.	
Kıtap No:	0.66
Emsal:	25 (05) = 2-9435

نيسان ۱۳۳۲

سنة ۱

دارالْفُنُون

فنون فاكولتته مجلد

طبیعیات قسمی

تجرى فيزيق ، كيميا ، حيوانات ، نباتات ، مسلم ارض ،

فيزيولوژى و حفظ الصور

ابى آيمه برنسر اولنور

مذرجات

- علم جبرالتره صوك جرياطر ..... [زيارتك]
 ذكر بوصولرنيك آزون ايله تفديسى ..... [لايق]
 حفظ الصحة انسان ..... [عجان و شرف البين]
 بالوزنك و مطلق اتحادلر ..... [آرندي]
 طبيعى و صناعى مواد ملونه ..... [فستق]
 بوليمورفى ، ايزومرى ..... [هوش]
 فلويات تراسيبيك رنگلى معيارانى ..... [عمر شوكت]
 ولدا الحوضه نك اساسيت خاصسى ..... [سوزى]
 مردشمن طياره حريق بومانسك معاييسى ..... [فضل فاتق]

استانبول — مطبعه عامره

۱۳۳۲—۱۳۳۴

Darülfünun Fünun Fakültesi Mecmuası, Tabiiyat Kısmı

Sene 1, Sayı 1, Nisan 1332 (1916)

دارالافتون

فنون فاكولتته مجموعه

تظريات رياضيه، فزيق رياضى، ميخانيك رياضى، هيلت، رياضيات خصوصيه

ايكى آبهه بر نشر اولنور

مندرجات

نامتاهى ..... [صاح ذكى]

مسائل :

- ميخانيك ..... [سام]
- تحليل رياضى ..... [سام]
- تحليل رياضى ..... [مصباح]
- عبارات ..... [صاح ذكى]

استانبول — مطبعه عامره

۱۳۳۲ — ۱۳۳۴

Darülfünun Fünun Fakültesi Mecmuası, Riyaziyat Kısmı
Sene 1, Sayı 1, Nisan 1332 (1916)

Dârülfünûn

FEN FAKÜLTESİ MECMUASI

Riyaziat, fizik, kimya, tabiiyât ve ulum-i tatbikiye

(Üç ayda bir neşr olunur)

(Haziran, Temmuz, Ağustos)

MÜNDERİCAT

Muvellidülmânin tabarrisi	müderris Sevkhet
Zianin husûli	» Tevfik
Su ve kıvârcın kuvve-i beliyeleri	» Tevfik

İSTAMBUL

Khaâtcılık ve matbaâcılık anonim şirketi

1928

Darülfünun Fünun Fakültesi Mecmuası, Sene 5, Sayı 4, 1928
 (Kapak Latin harfleriyle, içi Arap harfleriyledir)

İSTANBUL DARÜLFÜNUNU
FEN FAKÜLTESİ MECMUASI

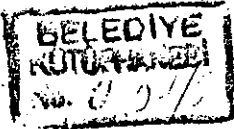
Riyaziat, fizik, kimya, tabiiyat ve tatbiki ilimler

(üç ayda bir neşrolunur)

(Eylül, Birinci Teşrin, İkinci Teşrin)

M Ü N D E R I C A T

Fluoressans	Müderris	ŞEKRET
Fizik ve telavülü	"	TEVFİK
* * *		
Sur Phistoire des mathématiques en Turquie	"	HÜSNY HAMİD

İSTANBUL

Kâatelik ve Matbaacılık Anonim Şirketi

1929

Darülfünun Fünun Fakültesi Mecmuası, Sene 6, Sayı 1, 1929
 (Mecmuanın kapağı ve içi Latin harfleriyledir)

THE HISTORY OF THE

... ..

... ..

... ..

... ..